

SARAJEVSKA BERZA – BURZA VRIJEDNOSNIH PAPIRA d.d.
Sarajevo, Fra Andela Zvizdovića 1/XA
Skupština

Broj: 1 - ____/06
Sarajevo, 16. 06. 2006. godine

Na osnovu čl. 53. - 83. Zakona o vrijednosnim papirima («Službene novine Federacije BiH» br. 39/98 i 36/99) i člana 30. Statuta Sarajevske berze – burze, Skupština dioničara Sarajevske berze – burze vrijednosnih papira, d.d. Sarajevo, dana 16. 06. 2006.godine usvojila je s l i j e d e ć a

PRAVILA SARAJEVSKE BERZE - BURZE VRIJEDNOSNIH PAPIRA

1. OPŠTE ODREDBE

Član 1.

- (1) Ovim Pravilima utvrđuju se poslovi koje obavlja Sarajevska berza – burza vrijednosnih papira, dioničarsko društvo Sarajevo (u daljem tekstu: Berza), uslovi i način obavljanja ovih poslova, kao i druga pitanja u vezi sa radom Berze.

Značenje izraza

Član 2.

- (1) Izrazi, upotrijebljeni u Pravilima Sarajevske berze – burze vrijednosnih papira (u daljem tekstu: Pravila) i ostalim opštim aktima Sarajevske berze – burze vrijednosnih papira, u odgovarajućem padežu i broju imaju slijedeće značenje:
- Izraz **Berza** - »Sarajevsku berza - burza vrijednosnih papira« d.d. Sarajevo.
  - Izraz **SASE broker** označava fizičku osobu koja je ovlaštena za zaključivanje berznih poslova od strane člana Berze, ako ispunjava uslove koje propisuju ZVP i podzakonski akti.
  - Izraz **BIS** označava berzni informacioni sistem.
  - Izraz **BTS** označava berzni sistem trgovanja i sastavni je dio BIS-a.
  - Izraz **član Berze** označava profesionalnog posrednika kojeg je Berza primila u članstvo na osnovu ispunjenih uslova koje propisuje zakon, podzakonski akti i Berza.
  - Izraz **DUF** označava društvo za upravljanje IF i drugim fondovima u skladu sa ZDZU.
  - Izraz **dužnički vrijednosni papiri** označava obveznice i druge serijske vrijednosne papire koji vlasniku daju pravo na isplatu glavnice i eventualnih kamata odnosno drugih prihoda.
  - Izraz **emitent** označava emitenta vrijednosnih papira.
  - Izraz **IF** označava investicijski fond u skladu sa ZDZU.
  - Izraz **ISDN** označava komunikacijsku liniju.
  - Izraz **Komisija** označava Komisiju za vrijednosne papire Federacije Bosne i Hercegovine.
  - Izraz **Kotacija** označava tržište vrijednosnih papira na kome se trguje onim vrijednosnim papirima za koje je bila uspješno obavljena javna prodaja u skladu sa zakonom, koji se nalaze u evidenciji Registra, čiji je se emitent nalazi u Registru emitenata kod Komisije, te su od strane nadležnog organa Berze bili primljeni u kotaciju na Berzi.

juni 2006.

- Izraz **kurs vrijednosnog papira** označava cijenu vrijednosnog papira izraženu u domaćoj valuti.
- Izraz **lot** označava najmanju količinu vrijednosnih papira kojom se mogu zaključivati berzanski poslovi.
- Izraz **Nadzorni odbor** označava Nadzorni odbor Berze.
- Izraz **Berzanska Komisija** označava Berzansku Komisiju koja raspravlja i odlučuje o kršenju Pravila od strane članova Berze i ovlaštenih brokera.
- Izraz **Odbor** označava Odbor za prijem vrijednosnih papira na Berzu.
- Izraz **organizirano tržište** označava tržište vrijednosnih papira koje je posredno ili neposredno dostupno javnosti, na kome se trgovanje odvija redovno i uređeno, te se nadzire od strane nadležnih organa. Organizirana tržišta vrijednosnih papira su organizovana u dva segmenta: kotacija i slobodno tržište.
- Izraz **Povlaštene ili insajderske informacije** – Povlašćenim informacijama u smislu ovih Pravila smatraju se precizne informacije o emitentu i njegovim vrijednosnim papirima ukoliko te informacije sadrže okolnosti koje postoje ili se očekuje njihovo nastupanje ili događaj koji se desio ili se očekuje njegovo dešavanje ili ako je informacija dovoljno specifična da se može zaključiti o mogućem efektu okolnosti ili događaja koji bi utjecali na cijenu vrijednosnih papira.
- Izraz **Registar** označava Registar vrijednosnih papira u Federaciji Bosne i Hercegovine d.d. Sarajevo.
- Izraz **Restriktirani račun** označava privatni račun uposlenog kod člana Berze, njegovog supružnika, srodnika u pravoj i pobočnoj liniji, lica koja žive u istom domaćinstvu, te lica koje su direktno ili indirektno finansijski zavisna od uposlenog kod člana Berze.
- Izraz **serijski vrijednosni papiri** označava vrijednosne papire istog emitenta koji su izdati istovremeno i iz kojih proizlaze jednaka prava i obaveze.
- Izraz **slobodno tržište** označava organizirano tržište vrijednosnih papira na kome se trguje onim vrijednosnim papirima iz prethodne tačke ovoga člana koji nisu uvrštena u kotaciju.
- Izraz **Statut** označava Statut Berze.
- Izraz **tržišni vrijednosni papir** označava vrijednosne papire kojima se trguje na organiziranom tržištu.
- Izraz **Uputstva** označava uputstva koja za primjenu ovih Pravila izdaje Uprava ili zaposleni na Berzi, koji je od strane Uprave ovlašten za njihovo izdavanje.
- Izraz **Uprava** označava upravu Berze.
- Izraz **vrijednosni papir** označava dionice, obveznice i druge vrijednosne papire, u smislu ZVP.
- Izraz **ZPD** označava Zakon o privrednim društvima.
- Izraz **ZVP** označava Zakon o vrijednosnim papirima.
- Izraz **ZDZU** označava Zakon o društvima za upravljanje fondovima i o investicijskim fondovima.
- Izraz **ZPP** označava Zakon o parničnom postupku.
- Izraz **ZKP** označava Zakon o krivičnom postupku.

Definicija berze

Član 3.

- (1) Berza je dioničko društvo osnovano za povezivanje ponude i tražnje vrijednosnih papira i poslovanje vrijednosnim papirima na berznom i slobodnom tržištu, po unaprijed utvrđenim pravilima.
- (2) Berza može obavljati i poslove edukacije, izdavanja publikacija, časopisa i knjiga, kao i plasmana informacija i publikacija u zemlji i inostranstvu, te druge poslove u skladu sa Zakonom, podzakonskim aktima, ovim Pravilima i drugim aktima Berze.

juni 2006.

- (3) U svrhu iz prethodnog stava ovog člana se donose Pravila koja su potrebna za izvršavanje zadatka i obaveza koje Berzi određuje zakon i interes članova Berze, investitora i javnosti.
- (4) Danom prijema u članstvo na Berzi na osnovu udovoljenog zahtjeva iz člana 67. Pravila, članovi Berze, ovlašteni profesionalni posrednici na tržištu vrijednosnih papira, prihvataju sve odredbe ovih Pravila i akata izdatih na njihovoj osnovi, odredbe Statuta, kao i dopune Statuta, Pravila i/ili akata izdatih na njihovoj osnovi, te se obavezuju na poštivanje i primjenu istih.
- (5) Danom prijema u kotaciju na Berzi, na osnovu udovoljenog zahtjeva za prijem vrijednosnih papira iz člana 15. ovih Pravila, emitenti prihvataju sve odredbe ovih Pravila i akata izdatih na njihovoj osnovi, odredbe Statuta, kao i dopune i izmjene Statuta, Pravila i/ili akata izdatih na njihovoj osnovi, te se obavezuju na poštivanje i primjenu istih.

2. PRIJEM I DRUGE OPŠTE ODREDBE O VRIJEDNOSNIM PAPIRIMA

2.1. VRIJEDNOSNI PAPIRI U KOTACIJI NA BERZI

2.1.1. ODBOR ZA PRIJEM VRIJEDNOSNIH PAPIRA U KOTACIJU NA BERZI

Nadležnosti odbora za prijem

Član 4.

- (1) Odbor je poseban organ Berze koji je nadležan za odlučivanje o:
  - prijemu vrijednosnih papira u kotaciju na Berzi,
  - izmjenama u kotaciji vrijednosnih papira,
  - daljem zaustavljanju trgovanja vrijednosnim papirima koji su uvršteni u kotaciju na Berzi kada isto traje duže od 6 mjeseci od dana donošenja rješenja o isključenju vrijednosnih papira,
  - mjerama ako emitenti koji su primljeni u kotaciju na Berzi krše dužnosti koje su određene Pravilima,
  - isključenju vrijednosnih papira koji su uvršteni u kotaciju na Berzi.
- (2) Odbor o predmetima iz prvog stava ovog člana odlučuje na osnovu kriterija i prema postupku određenom Pravilima. Ako Pravila pojedina pitanja posebno ne uređuju, za postupak odlučivanja Odbora se smislaono koriste odredbe ZVP.

Sastav Odbora

Član 5.

- (1) Odbor ima pet (5) članova. Četiri člana, koji ispunjavaju uslove, imenuje Nadzorni odbor na period od četiri (4) godine s mogućnošću ponovnih imenovanja, a jednog (1) člana koji je zaposleni na Berzi imenuje Uprava, s mogućnošću ponovnog imenovanja.
- (2) Za člana Odbora može biti imenovana osoba koje ima univerzitetsko obrazovanje i koja je priznati stručnjak na području finansija ili privrednog prava.
- (3) Članovi Odbora iz svojih redova na prvoj sjednici biraju predsjednika Odbora.
- (4) Članovi Odbora su obavezni Berzi dostaviti ažurne informacije o:
  - listi firmi u koje je član Odbora, član domaćinstva ili pravno lice u kojem član Odbora ima značajan vlasnički udio, investirao/la a koje se nalaze u kotaciji na Berzi,
  - listu firmi u kojoj obavlja neku od funkcija,
- (5) Članovi Odbora su dužni čuvati kao povjerljive informacije do kojih dođu na sjednici pri odlučivanju po zahtjevu za prijem u kotaciju.

Izuzeće člana Odbora

Član 6.

juni 2006.

- (1) Član Odbora ne smije sudjelovati u savjetovanju i odlučivati ako u predmetu o kome teče postupak postoje razlozi za izuzeće koji mu onemogućavaju nepristrasno, stručno odlučivanje.
- (2) Član Odbora koji bi trebao da sudjeluje u savjetovanju i odlučuje u predmetu, mora odmah, čim sazna za razlog za izuzeće, to saopštiti predsjedniku Odbora.
- (3) O izuzeću člana Odbora odlučuje predsjednik Odbora, a o izuzeću predsjednika Odbora odlučuje Nadzorni odbor.

Odlučivanje Odbora

Član 7.

- (1) U predmetima za koje je nadležan, na osnovu pismenih zahtjeva emitenata odnosno na vlastitu inicijativu, Odbor usvaja odluke glasanjem, na sjednici koja nije javna.
- (2) Sjednice Odbora saziva i vodi predsjednik Odbora.
- (3) Predsjednik Odbora vodi diskusiju i glasanje o pojedinom predmetu.
- (4) Odbor pravovaljano odlučuje ako je na sjednici prisutna većina članova Odbora, a odluka Odbora je punovažno usvojena ako za nju glasa većina članova Odbora koji su prisutni na sjednici. Ako je rezultat glasanja neodređen, odlučujući je glas predsjednika Odbora.

Prigovor protiv Odluka odbora

Član 8.

- (1) Protiv rješenja kojima je Odbor odlučio u predmetima iz svoje nadležnosti emitent može podnijeti prigovor Nadzornom odboru. Prigovor treba podnijeti u roku od osam (8) dana po prijemu rješenja. Podnesen prigovor ne spriječava izvršenje odluke.
- (2) Protiv zaključaka kojima je Odbor odlučio u pitanjima koja se tiču postupka ili su se pojavila u vezi sa postupkom po predmetima iz nadležnosti Odbora, nije dozvoljen poseban prigovor.

Zapisnik sjednice Odbora

Član 9.

- (1) O odvijanju sjednice se vodi zapisnik u kome se navode: datum i sat sjednice, prisutni članovi Odbora, tačke dnevnog reda, odvijanje i rezultat glasanja o predmetu, te obrazloženja uz pojedine tačke dnevnog reda. Zapisniku se prilažu donesene odluke odnosno rješenja, te prateća dokumentacija koja je bila osnov za odlučivanje Odbora po pojedinom predmetu.
- (2) Zapisnik sastavlja zaposlenik na Berzi kojeg ovlasti Uprava a koji je bio prisutan na sjednici Odbora.
- (3) Članovi Odbora usvajaju zapisnik na sljedećoj sjednici Odbora na kojoj mogu dati primjedbe na njegov sadržaj. Konačno izrađen zapisnik postaje punovažan kada ga potpišu zapisničar i predsjednik Odbora.
- (4) Original zapisnika sa priložima se čuva u arhivi Berze.

Razriješenje članova Odbora

Član 10.

- (1) Član Odbora se može razriješiti:
  - istekom mandata za koji je bio izabran,
  - ako sam traži razriješenje,
  - ako je pravosnažnom presudom osuđen za neuslovnu kaznu zatvora, ,
  - ako se utvrdi da je teže kršio člansku dužnost ili ugled berze ili ako je svojim radom pokazao da nije sposoban za vršenje funkcije,
  - ako zanemaruje dužnosti u Odboru.

juni 2006.

- (2) Uprava odlučuje o razrešenju člana Odbora koga je imenovala, a o razrešenju ostalih članova odlučuje Nadzorni odbor.

Prijenos ovlaštenja

Član 11.

- (1) Pojedine poslove koje prema odredbama ovih Pravila vrši predsjednik Odbora, može vršiti i jedan od članova Odbora, ako ga za te poslove ovlasti predsjednik Odbora.

2.1.2. PRIJEM VRIJEDNOSNIH PAPIRA U KOTACIJU

Uslovi za prijem u kotaciju

Član 12.

- (1) U kotaciju mogu biti primljeni vrijednosni papiri koji, obzirom na svoje osobine i obzirom na poslovanje emitenta, ispunjavaju slijedeće uslove:
- da se njima može organizovano trgovati,
  - da su u cjelini uplaćeni,
  - da su neograničeno prenosivi,
  - da ispunjavaju kriterije za uvrštenje u kotaciju koje određuju Pravila.
- (2) O prijemu vrijednosnih papira u kotaciju odlučuje Odbor.
- (3) Vrijednosni papir može biti primljen u kotaciju i kada ne ispunjava jedan od kriterija određenih u članu 13. Pravila ako se pri tom ne radi o bitnim odstupanjima ili ako postoji osnovano očekivanje da će i ovaj uslov biti ispunjen u kratkom vremenskom periodu nakon uvrštenja u kotaciju.
- (4) Odbor može u kotaciju primiti i vrijednosne papire novoosnovanog društva koje je nastalo spajanjem više društava, odnosno podjelom postojećeg društva, pri čemu se smatra da su uslovi s obzirom na godine poslovanja i realnost, te objektivnost računovodstvenih izvještaja smislaono ispunjeni iako su vrijednosni papiri bar jednog od društava koja su se spojila, odnosno društva koje se podijelilo, do početka postupka preoblikovanja bili primljeni u kotaciju na Berzi.

Kriteriji za prijem u kotaciju

Član 13.

- (1) U kotaciju mogu biti uvršteni oni vrijednosni papiri koji odgovaraju slijedećim kriterijima:

Kriteriji za uvrštenje dionica:

Emitent je dioničko društvo registrovano kod Komisije	
Godine poslovanja	3
Realnost i objektivnost računovodstvenih izvještaja	Revidirani računovodstveni izvještaji za tri posljednje poslovne godine
Veličina kapitala (ukupni kapital po zadnjem bilansu stanja: osnovni kapital, uplaćeni višak, rezerve, prenesena čista dobit ili gubitak prethodnih godina, revalorizacijska popravka kapitala, nepodijeljena čista dobit ili gubitak poslovne godine)	4.000.000 KM
Minimalna veličina klase dionica (smatra se knjigovodstvena vrijednost dionice odnosno tržišna kapitalizacija, ako je dionica već bila u bilo kojem segmentu organizovanog tržišta)	2.000.000 KM
Procenat klase dionica u javnoj ponudi	Najmanje 25%
Broj vlasnika klase dionica	Najmanje 150

juni 2006.

Kriteriji za uvrštenje obveznica:

Godine poslovanja	3
Realnost i objektivnost računovodstvenih izvještaja	Revidirani računovodstveni izvještaji za tri posljednje poslovne godine
Ukupna nominalna vrijednost prodane serije obveznica	3.000.000 KM

- (2) Vrijednosni papiri emitenta sa sjedištem izvan Federacije Bosne i Hercegovine mogu se uvrstiti u kotaciju ako ispunjavaju uslove utvrđene ZVP, propisima Komisije, Pravilima i uslove utvrđene propisima koji se primjenjuju u sjedištu emitenta.

Obveznice Federacije Bosne i Hercegovine i BiH

Član 14.

- (1) Za uvrštenje obveznica Federacije Bosne i Hercegovine/Bosne i Hercegovine u kotaciju ne postoje posebni uslovi i ograničenja.

Zahtjev za prijem vrijednosnih papira

Član 15.

- (1) Postupak za uvrštenje vrijednosnih papira u kotaciju započinje na osnovu ispunjenog propisanog obrasca zahtjeva koji emitent ili profesionalni posrednik kojeg ovlasti emitent podnese Berzi neposredno ili pošalje preporučenom poštanskom pošiljkom.
- (2) Potpisanom obrascu zahtjeva iz prethodnog stava treba priložiti:
- pet (5) izvoda prospekta za kotaciju na Berzi,
  - kopiju rješenja o upisu emitenta u Registar emitenata kod Komisije,
  - prečišćeni tekst Statuta emitenta,
  - kopiju revizijskih izvještaja za zadnje tri poslovne godine,
  - rješenje o upisu vrijednosnih papira u registar emitenata kod Registra,
  - spisak deset najvećih vlasnika vrijednosnih papira i njihovih udjela, te ukupan broj svih upisnika vrijednosnih papira,
  - spisak udjela vrijednosnih papira koje ima u vlasništvu Uprava emitenta,
  - spisak osoba koja vrše usluge u vezi sa uvođenjem vrijednosnih papira u javno trgovanje,
  - dokaz o uplati naknade za razmatranje zahtjeva
- (3) Zahtjev se mora odnositi na cjelokupnu klasu emitovanih vrijednosnih papira.

Prospekt za kotaciju na Berzi

Član 16.

- (1) Prospekt za kotaciju je pismeni dokument emitenta koji sadrži podatke koji kupcu vrijednosnih papira omogućavaju uvid u emitentov pravni i finansijski položaj, poslovne mogućnosti i prava koja proizilaze iz vrijednosnih papira (u daljem tekstu: prospekt).
- (2) Emitent mora u prospektu objaviti sve relevantne informacije koje omogućavaju investitoru donošenje odluke o investiranju.
- (3) Izvod prospekta je pismeni dokument koji sadrži rezime važnijih podataka iz prospekta.
- (4) Detaljan sadržaj prospekta i sadržaj izvoda prospekta su određeni propisima Komisije.
- (5) Članovi Odbora i Berza ne odgovaraju za istinitost i potpunost podataka koji su navedeni u prospektu i izvodu prospekta za kotaciju na Berzi.

Prethodni pregled zahtjeva

Član 17.

juni 2006.

- (1) U postupku pregleda zahtjeva, predsjednik Odbora najkasnije u roku od sedam (7) dana od dana prijema zahtjeva mora ispitati da li su ispunjene pretpostavke za odlučivanje o zahtjevu:
  - da li ga je podnijela osoba koje ima na to pravo,
  - da li obrazac zahtjeva sadrži propisane podatke,
  - da li su obrascu zahtjeva priloženi prilozi iz drugog stava člana 15. Pravila.
- (2) Predsjednik Odbora će vratiti zahtjev koji nije sačinjen u skladu sa članom 15. Pravila i emitentu naložiti da zahtjev dopuni, odnosno ispravi u roku koji ne smije biti kraći od osam (8) i duži od petnaest (15) dana.
- (3) Ako emitent u roku iz drugog stava ovog člana zahtjev ne dopuni, odnosno ne ispravi, predsjednik Odbora ga može odbaciti.

Rasprava o zahtjevu i prijem u kotaciju na Berzi

Član 18.

- (1) Ako predsjednik Odbora ne odbaci zahtjev za prijem vrijednosnih papira u kotaciju na Berzi zbog nepotpunosti, uvrštava ga na dnevni red sjednice Odbora u roku od najkasnije petnaest (15) dana od prijema zahtjeva, čime započinje postupak za sadržajnu raspravu o zahtjevu i odlučivanje o njemu.
- (2) Prije odlučivanja o zahtjevu emitent je dužan podmiriti naknadu za odlučivanje o prijemu u kotaciju, u skladu sa cjenovnikom Berze.
- (3) Odbor donosi odluku o uvrštenju vrijednosnih papira u kotaciju ako utvrdi da su ispunjeni uslovi za kotaciju i da je prospekt za berzansku kotaciju sastavljen u skladu sa propisima.

Dopuna zahtjeva

Član 19.

- (1) Predsjednik Odbora može zahtijevati dopunu, odnosno ispravku zahtjeva za prijem u roku koji ne smije biti kraći od osam (8) i duži od petnaest (15) dana, ako Odbor pri raspravi o zahtjevu utvrdi:
  - da u prilogima uz zahtjev nije jasno iskazano ispunjavanje uslova ili kriterija za prijem vrijednosnih papira u kotaciju na Berzi,
  - da su informacije u prospektu nepotpune, neistinite ili da su pojedine stavke prospekta u suprotnosti sa članom 16. stav 4. Pravila, odnosno propisima Komisije koji regulišu sadržaj prospekta za kotaciju na Berzi, te da je te nedostatke moguće otkloniti.

Odbijanje zahtjeva

Član 20.

- (1) Ako emitent u roku iz prvog stava člana 19. Pravila zahtjev propisno ne dopuni, odnosno ne ispravi, te u slučaju da i po dopuni, odnosno ispravci zahtjeva uslovi za prijem nisu ispunjeni, Odbor rješenjem odbija zahtjev.
- (2) Odbor može odbiti zahtjev za prijem u kotaciju na Berzi i onda kada postoje okolnosti koje bi mogle ugroziti interese investitora.

Donošenje odluke o prijemu

Član 21.

- (1) Odbor u roku od pet (5) dana po donošenju odluke o prijemu ili odbijanju prijema vrijednosnog papira u kotaciju na Berzi uručuje odluku podnosiocu zahtjeva. Odluka se donosi u formi rješenja i sadrži uvod, dispozitiv, obrazloženje i pouku o pravnom lijeku.
- (2) Ako je vrijednosni papir primljen u kotaciju na Berzi, Uprava Berze obavještava javnost o prijemu, najkasnije deset (10) dana po donošenju odluke.

juni 2006.

Dužnosti emitenta

Član 22.

- (1) Po pozitivnom rješenju zahtjeva, emitent mora najkasnije u roku od osam (8) dana od objave rješenja o prijemu u kotaciju osigurati objavu izvoda prospekta.
- (2) Emitent je dužan, najkasnije osam (8) dana od prijema rješenja o prijemu vrijednosnog papira u kotaciju, dostaviti Berzi, u elektronskom i pisanom obliku dvadeset (20) izvoda konačnog prospekta, a po pet (5) izvoda i svim članovima Berze, Komisiji i Registru, na način koji odredi Berza.
- (3) Pored obaveze iz prvog i drugog stava ovog člana, emitent mora u roku koji mu se odredi u dispozitivu rješenja o prijemu vrijednosnih papira u kotaciju na Berzi, uplatiti naknadu za kotaciju, u skladu sa cjenovnikom Berze.
- (4) Ako emitent svoje obaveze iz ovog člana ne ispuni u postavljenom roku, Odbor može rješenje o prijemu u kotaciju opozvati. Opoziv rješenja o prijemu se donosi i objavljuje na isti način kao što je bilo doneseno i objavljeno rješenje o prijemu.

Početak trgovanja

Član 23.

- (1) Datum početka trgovanja vrijednosnim papirima emitenta, nakon što je emitent sve dužnosti iz člana 22. ovih Pravila ispunio, određuje Uprava. O tome najmanje tri (3) dana prije početka trgovanja obavještava članove Berze, javnost i emitenta.
- (2) Vrijednosnim papirom koji je primljen u kotaciju se mora započeti trgovati u roku od petnaest (15) dana od dana uručenja rješenja o prijemu vrijednosnih papira u kotaciju. Po isteku tog roka, Odbor može opozvati rješenje o prijemu. Opoziv rješenja o prijemu se donosi i objavljuje na isti način kao što je bilo doneseno i objavljeno rješenje o prijemu.

2.1.3. POSTUPAK U SLUČAJU IZMJENA U KAPITALU EMITENTA

2.1.3.1. PROŠIRENJE KOTACIJE VRIJEDNOSNIH PAPIRA

Zahtjev za proširenje kotacije

Član 24.

- (1) U slučajevima povećanja osnovnog kapitala emitenta čiji su vrijednosni papiri iste klase već uvršteni u kotaciju, na osnovu:
  - nove emisije vrijednosnih papira,
  - pripajanja drugog društva,
  - emisije vrijednosnih papira na osnovu uslovnog povećanja osnovnog kapitala,emitent je dužan predati zahtjev za proširenje kotacije vrijednosnih papira na Berzi, prije upisa izmjena u Registar emitenata kod Komisije i sudski registar, te zahtjevu, obzirom na vrstu izmjena u kapitalu društva, priložiti odgovarajuću dokumentaciju.
- (2) Emitent je dužan osigurati uslove za proširenje kotacije vrijednosnih papira iz stava 1. ovog člana prije emisije vrijednosnih papira, inače Odbor može iz kotacije isključiti već uvrštene emitentove vrijednosne papire iste klase.

Proširenje na osnovi nove emisije vrijednosnih papira

Član 25.

- (1) Kada emitent traži proširenje kotacije vrijednosnih papira na osnovu novih emisija vrijednosnih papira koji su već uvršteni u kotaciju, uz zahtjev iz člana 24. dužan je predati:
  - prospekt za javnu ponudu vrijednosnih papira,
  - odobrenje Komisije za javnu emisiju vrijednosnih papira,

juni 2006.

- zadnji raspoloživi podatak o deset najvećih dioničara društva sa brojem glasačkih prava i podatak o deset najvećih kupaca novoemitovanih dionica ako je isti dostupan.

Proširenje na osnovi pripajanja

Član 26.

- (1) Kada emitent traži proširenje kotacije na osnovu pripajanja drugog društva, uz zahtjev iz člana 24. mora predati slijedeću dokumentaciju:
  - ugovor o pripajanju koji mora sadržavati komponente u skladu sa odredbama ZPD te uvažavati ostale odredbe ZPD sa tim u vezi, zajedno sa opisom vrijednosnih papira emitovanih na osnovu pripajanja,
  - saglasnost Komisije,
  - 2 punovažna rješenja o potvrdi ugovora o pripajanju usvojena od strane skupština oba društva,
  - revidirane godišnje izveštaje za društvo koje se pripaja, za zadnje tri poslovne godine,
  - dokumenat koji pokazuje stepen disperzije vlasništva vrijednosnih papira i listu deset najvećih dioničara, te podatak o broju zajedničkih dioničara ili vlasnika udjela,
  - odgovarajuću dozvolu nadležnog organa.

Proširenje u slučaju emisije vrijednosnih papira na osnovu uslovnog povećanja kapitala

Član 27.

- (1) Kada emitent traži proširenje kotacije vrijednosnih papira koji su već uvršteni u kotaciju, u slučaju emisije vrijednosnih papira na osnovu uslovnog povećanja kapitala, mora podnijeti zahtjev iz člana 24. Pravila i ispuniti ostale uslove, određene u članu 25. Pravila, te se odgovarajućom izjavom obavezati da će Berzi ažurno dostavljati obavještenja o broju zamijenjenih zamjenjivih obveznica, odnosno drugih instrumenata koje predviđa ZPD, te o broju emitovanih dionica po toj osnovi u protekloj poslovnoj godini.

Predaja dodatne dokumentacije

Član 28.

- (1) Odbor može od emitenta zahtijevati da, pored zahtjeva za proširenje i dokumentacije koja je određena za pojedini slučaj izmjena u kapitalu emitenta, u slučajevima iz čl. 25, 26. i 27. Pravila dostavi i dodatnu dokumentaciju, koju smatra neophodnom za donošenje odluke po zahtjevu ili informisanje javnosti.

Postupak u slučaju proširenja kotacije vrijednosnih papira

Član 29.

- (1) Odbor može na osnovu primljenog zahtjeva za proširenje kotacije, odlučiti i prije upisa izmjena u sudski registar, te može donijeti odluku o uvrštavanju vrijednosnih papira u kotaciju na Berzi sa uslovom odgode.
- (2) U slučaju proširenja kotacije zbog nove emisije vrijednosnih papira, emitent je dužan dostaviti Berzi dvadeset (20) izvoda prospekta najkasnije osam (8) dana nakon uručjenja odluke iz prvog stava ovog člana.
- (3) Za ispunjenje uslova odgode, emitent mora odmah nakon primljenog obavještenja o izvršenom upisu u sudski registar predati Berzi izvod iz sudskog registra, koji dokazuje izmjenu u kapitalu, i dokaz o uvrštenju vrijednosnih papira iz nove emisije u evidenciju Registra.
- (4) U slučaju ispunjenja uslova odgode, Odbor o tome donosi odluku, te je u roku od pet (5) dana uručuje emitentu. Berza o datumu prijema vrijednosnih papira u kotaciju i o početku

juni 2006.

trgovanja sa ovim vrijednosnim papirima obavještava članove, javnost i Komisiju najkasnije petnaest (15) dana od uručenja odluke.

Član 30.

- (1) Ako u ovom poglavlju nije drugačije određeno, u postupku odlučivanja Odbora o zahtjevu za proširenje kotacije na Berzi smisaono se primjenjuju odredbe poglavlja o prijemu vrijednosnih papira u kotaciju na Berzi.

2.1.3.2. KONVERZIJA VRIJEDNOSNIH PAPIRA

Postupak u slučaju konverzije vrijednosnih papira

Član 31.

- (1) Kada je razlog za dopune u kotaciji vrijednosnih papira konverzija vrijednosnih papira, emitent mora, uz zahtjev na koji se smisaono primjenjuju odredbe člana 24. Pravila, predati rješenje o konverziji koje je odobrila Komisija, te opis izmjena.
- (2) Postupak odlučivanja Odbora u ovom slučaju je smisaono jednak postupku u slučaju proširenja kotacije.

2.1.3.3. SUŽENJE KOTACIJE

Postupak u slučaju suženja kotacije vrijednosnih papira

Član 32.

- (1) Kada je razlog za dopune u kotaciji vrijednosnih papira odluka skupštine emitentata o smanjenju osnovnog kapitala društva, emitent mora, uz zahtjev na koji se smisaono primjenjuju odredbe člana 24. Pravila, predati odluku o smanjenju kapitala koje je donijela Skupština.
- (2) Postupak odlučivanja Odbora je smisaono jednak postupku u slučaju proširenja kotacije.

2.1.3.4. NAKNADA U POSTUPKU ZA ODLUČIVANJE U SLUČAJU IZMJENE KAPITALA EMITENTA

Naknada

Član 33.

- (1) Naknadu za odlučivanje o zahtjevu za proširenje, konverziju i suženje kotacije vrijednosnih papira uvrštenih u kotaciju, određuje se u skladu sa cjenovnikom Berze.

2.1.4. OBAVEZE EMITENATA ČIJI SU VRIJEDNOSNI PAPIRI PRIMLJENI U KOTACIJU NA BERZI

2.1.4.1. PREDAJA I OBJAVA RAČUNOVODSTVENIH IZVJEŠTAJA

Revidirani godišnji nekonsolidovani i konsolidovani izvještaji

Član 34.

- (1) Emitent čiji su vrijednosni papiri primljeni u Kotaciju ili su uvršteni u trgovanje na Slobodnom tržištu na njegov zahtjev, mora Berzi dostaviti revidirani godišnji izvještaj sa nalazom nezavisnog revizora, u roku od 30 dana od dana njegovog usvajanja na skupštini dioničkog društva. Dostava se vrši u pisanom i u elektronskom obliku.
- (2) Emitent je dužan obavijestiti Berzu o sadržaju i datumu objave Skraćenog godišnjeg izvještaja o poslovanju dioničkog društva koji je propisala Komisija za vrijednosne papire FBiH. Sadržaj Skraćenog godišnjeg izvještaja određen je propisima Komisije za vrijednosne papire.

juni 2006.

Član 35.

- (1) U slučajevima kada zakon ili računovodstveni standardi od emitenta traže izradu konsolidovanih računovodstvenih izvještaja, treba ih uključiti u revidirani godišnji izvještaj iz prvog stava člana 34. Pravila i navesti u sažetku iz drugog stava člana 34. Pravila i slijedeće podatke:
- navod društava koja su uključena u konsolidaciju,
  - mišljenje revizora o konsolidovanim računovodstvenim izvještajima,
  - konsolidovani bilans stanja, konsolidovani bilans uspjeha i konsolidovani iskaz finansijskih tokova po istim stavkama, kao što su navedene u izvještaju o izvršenoj reviziji, odnosno prospektu, i to podatke za poslovnu godinu na koju se odnosi godišnji izvještaj i podatke za proteklu poslovnu godinu.

Polugodišnji izvještaji

Član 36.

- (1) Emitent čiji su vrijednosni papiri primljeni u Kotaciju ili su uvršteni u trgovanje na Slobodnom tržištu na njegov zahtjev, mora Berzi dostaviti u roku od 14 dana od dana usvajanja polugodišnjeg finansijskog izvještaja na nadzornom odboru dioničkog društva dostaviti isti u pisanoj i u elektronskoj formi.
- (2) Sadržaj i forma polugodišnjeg finansijskog izvještaja propisani su Pravilnikom Komisije za vrijednosne papire.

2.1.4.2. OBAVJEŠTAVANJE O CJENOVNO OSJETLJIVIM INFORMACIJAMA

Skupština dioničara i odlučivanje o dividendi

Član 37.

- (1) Emitent je dužan, u što kraćem vremenskom roku, u elektronskoj i pisanoj formi, dostaviti Berzi i objaviti slijedeće podatke u vezi sa zasjedanjem skupštine dioničara društva: datum sazivanja skupštine, uslove za učešće na skupštini, dnevni red i prijedlog rješenja skupštine, rješenja skupštine (rješenje o pravu na dividendu i njenu visinu, te druga rješenja), vrijeme i kraj isplate dividende. Emitent je dužan u slučaju neusvajanja, odnosno izmjene predlaganih rješenja na skupštini dioničara, bez odlaganja dostaviti Berzi obavještenje o tome koja rješenja nisu bila usvojena, kao i sadržaj izmjenjenih rješenja.
- (2) Zadnji dan prava na dividendu određuje se u skladu sa ZPD.
- (3) Emitent je dužan dostaviti i ostale podatke koje odredi Berza. Berza će ove podatke učiniti dostupnim članovima Berze, obavještenjem na svojoj web stranici.

Poslovni događaji koji utiču na položaj emitenta

Član 38.

- (1) Emitent je dužan, u što kraćem vremenskom roku, u elektronskoj i pisanoj formi, dostaviti Berzi i objaviti podatke o poslovnim i drugim događajima, izmijenjenim uslovima poslovanja i događajima iz okruženja koji mogu uticati na pravni i finansijski položaj društva i cijenu emitovanih vrijednosnih papira, a naročito o:
- prekidima u poslovanju,
  - bitnim izmjenama pri vršenju osnovne djelatnosti,
  - namjeravanim bitnim izmjenama računovodstvene politike društva,
  - izmjeni u upravi i nadzornom odboru,
  - značajnim pravnim postupcima pred državnim organima, arbitražama i sličnim organima,

juni 2006.

- bitno izmjenjenom stanju na tržištu,
- prethodnim prognozama poslovnog rezultata društva, te eventualnim bitnim odstupanjima od prognoze,
- stečenim ili izgubljenim patentima, licencama, te robnim markama od značaja koje imaju suštinsku važnost za osnovnu djelatnost,
- novim proizvodima, odnosno uslugama ili strankama koje bitno utiču na poslovanje, te poslovnim rezultatima proizašlim iz toga.

Odluke i okolnosti koje utiču na strukturu kapitala emitenta

Član 39.

- (1) Emitent je dužan, u što kraćem roku, dostaviti Berzi i objaviti podatke o odlukama i rješenjima, te drugim okolnostima koje mogu uticati na strukturu kapitala i cijenu emitovanih vrijednosnih papira, kao što su:
- namjeravano povećanje ili smanjenje kapitala emitenta ili povezanih društava,
  - izmjena sadržaja prava klase vrijednosnih papira koji su uvršteni u Berzansku kotaciju i vrijednosnih papira u koje su vrijednosni papiri koji su uvršteni u Berzansku kotaciju zamjenjivi,
  - pravo preče kupnje kod novih emisija vrijednosnih papira,
  - izvršena kupovina ili prodaja vlastitih dionica emitenta,
  - opoziv dužničkih vrijednosnih papira koju su uvršteni u Berzansku kotaciju, prije njihovog dospjeća,
  - nesposobnost ispunjenja obaveze po osnovu emitovanih dužničkih vrijednosnih papira,
  - nesposobnost isplate dividende,

Član 40.

- (1) Način dostavljanja i objavljivanja informacija Berzi i ostalim učesnicima na tržištu određuje Uprava posebnim Uputstvom o načinu dostavljanja i objavljivanja informacija emitenata uvrštenih u kotaciju.

Predviđene statusne promjene kod emitenta

Član 41.

- (1) Emitent je dužan, u što kraćem roku, dostaviti Berzi i objaviti podatke o namjerama, odnosno odlukama o statusnim promjenama i izmjeni pravno-organizacionog oblika emitenta, a koji mogu uticati na cijenu emitovanih vrijednosnih papira, kao što su:
- pripajanje emitenta drugom društvu ili drugog društva emitentu,
  - spajanje sa drugim društvom,
  - preoblikovanje emitenta u drugi oblik društva i slično, te
  - druge izmijenjene okolnosti i događaji koji prouzrokuju izmjenu podataka navedenih u prospektu za uvrštenje vrijednosnih papira u kotaciju, uzimajući u obzir i kasnija obavještenja emitenta.

Druge cjenovno osjetljive informacije

Član 42.

- (1) Emitent vrijednosnih papira koji su primljeni u kotaciju je dužan, u što kraćem vremenskom roku, dostaviti Berzi i objaviti podatke i o svim drugim događajima i okolnostima koje nisu opšte poznate, a koje bi mogle značajnije uticati na cijenu emitovanih vrijednosnih papira.

Dužnost i način objave cjenovno osjetljivih informacija

Član 43.

juni 2006.

- (1) Emitent je dužan objaviti sve informacije koje mogu imati značajan uticaj na cijenu emitovanih vrijednosnih papira, i to na način da objavom ne prouzrokuje nejednak položaj investitora u vrijeme trgovanja predmetnim vrijednosnim papirima na dan objave obavještenja.
- (2) Pod objavom iz stava 1. ovog člana smatra se objava u dnevnom listu koji izlazi na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine. Troškove objave snosi emitent. Berza može propisati i drugi odgovarajući način objave.
- (3) Emitent je dužan prije objave dostaviti Berzi tekst objave. Ako Berza prosudi da je objava nejasna, nepotpuna ili obmanjujuća, emitenta može pozvati na izmjene, odnosno dopune i, u slučaju da emitent ne izmijeni ili dopuni obavijest, sama izdati saopštenje za javnost.
- (4) Emitent čiji su vrijednosni papiri uvršteni u kotaciju na stranim berzama, dužan je sve informacije koje dostavlja stranim berzama i objavljuje izvan teritorije Federacije Bosne i Hercegovine istovremeno dostaviti Berzi i objaviti na način određen ovim članom.

Obavještanje o sazivanju konferencije za štampu

Član 44.

- (1) Emitent je dužan obavijestiti Berzu o namjeri sazivanja konferencije za štampu, najkasnije jedan dan prije sazivanja konferencije. Ako je konferencija za štampu sazvana u vrijeme trgovanja, onda Berza na dan sazivanja konferencije za štampu, a zbog osiguranja jednake informisanosti investitora može zaustaviti trgovanje vrijednosnim papirima tog emitenta, najmanje pola sata prije početka konferencije za štampu, a najduže do kraja perioda trgovanja taj dan, te o tome obavijestiti članove Berze i Komisiju.

Posebne odredbe o obavještanju

Član 45.

- (1) Berza može od emitenta čiji su vrijednosni papiri uvršteni u Berzansku kotaciju tražiti dostavu određenih ažurnih podataka, ako ocijeni da je to neophodno u svrhu informisanosti investitora i ostalih učesnika na tržištu kapitala. U slučaju nedostavljanja traženih podataka, Berza može sama izdati saopštenje za javnost.

2.1.4.3. MJERE ODBORA U SLUČAJU KRŠENJA OBAVEZE EMITENTA

Vrste mjera

Član 46.

- (1) U slučaju kršenja obaveza emitenta vrijednosnih papira koji su uvršteni u Berzansku kotaciju, Odbor može protiv emitenta izreći slijedeće mjere:
  - opomenu,
  - opomenu sa objavom u okviru članova Berza,
  - javnu opomenu,
  - privremeno ili trajno isključenje vrijednosnih papira iz Berzanske kotacije.
- (2) Emitent kome je bila izrečena jedna od navedenih mjera, dužan je platiti i troškove postupka, u skladu sa važećim cjenovnikom Berze.
- (3) Prigovor protiv izrečene mjere opomene sa objavom u okviru članova Berza, te javne opomene ne sprečava izvršenje mjere.
- (4) U slučaju izricanja mjere isključenja vrijednosnih papira iz kotacije, ponovni zahtjev za prijem u kotaciju može podnijeti emitent po isteku roka iz trećeg stava člana 52. Pravila.

Izvršenje izrečenih mjera

Član 47.

juni 2006.

- (1) Izrečene mjere se sprovode na slijedeći način:
- opomena – uručenjem rješenja kršiocu,
  - opomena sa objavom u okviru članova Berze – dostavljanjem obavještenja članovima poštom ili na drugi odgovarajući način,
  - javna opomena – objavom u domaćem dnevnom listu koji izlazi na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, a koji određuje Odbor, te na web stranici Berze,
  - privremeno ili trajno isključenje iz kotacije na Berzi – uručenjem rješenja kojim se isključuje vrijednosni papir iz trgovanja na Berzi za određeno vrijeme ili trajno, te istovremenim prebacivanjem vrijednosnih papira iz kotacije na slobodno tržište.

2.1.5. DIONICE INVESTICIONIH FONDOVA

Segment trgovanja

Član 48.

- (1) Dionice investicionih fondova (u daljem tekstu: IF) obavezno se uvrštavaju u Berzansku kotaciju, u skladu sa zakonom i propisima Komisije, i to u poseban segment koji ima oznaku – “Fondovi”.

Član 49.

- (2) Za prijem vrijednosnim papirima IF na organizovanom tržištu smisaono se primjenjuju sve odredbe Pravila koja važe za prijem vrijednosnih papira u kotaciju, osim onih koja ovo poglavlje reguliše drugačije.

Prijem dionica IF u Berzansku kotaciju

Član 50.

- (1) Zahtjev za prijem dionica IF-ova podnosi društvo za upravljanje investicionim fondovima, odnosno društvo koje upravlja IF-om.
- (2) Podnosilac zahtjeva mora odboru za prijem predati:
- dozvolu za upravljanje fondom koju je izdala Komisija,
  - dozvolu Komisije za osnivanje IF-a,
  - prospekt za Berzansku kotaciju,
  - rješenje Komisije o uspješnosti emisije vrijednosnih papira koji su predmet zahtjeva,
  - rješenje o upisu vrijednosnih papira u Registar emitenata kod Komisije,
  - prečišćeni tekst statuta DUF-a i IF-a,
  - izvod iz sudskog registra.
- (3) Detaljan sadržaj prospekta za bezansku kotaciju iz 3. alineje drugog stava ovog člana određuje Uprava.

Član 51.

Berza objavljuje informacije o zaključenim poslovima, ponudi i tražnji dionica IF-ova u odvojenom segmentu unutar Berzanske kursne liste.

2.1.6. ISKLJUČENJE VRIJEDNOSNIH PAPIRA IZ BERZANSKE KOTACIJE

Razlozi za isključenje vrijednosnih papira iz kotacije na Berzi

Član 52.

- (1) Odbor može, uz prethodno obavještenje Komisiji, isključiti pojedini vrijednosni papir iz kotacije na Berzi ako:
- se vrijednosnim papirom na Berzi ne trguje više od šest (6) mjeseci,
  - emitent ili vrijednosni papir ne ispunjavaju uslove za kotaciju,

juni 2006.

- emitent ne dostavi Berzi tražene podatke i informacije,
  - se ispostavi da je vrijednosni papir bio primljen na osnovu neistinitih, odnosno pogrešnih podataka,
  - skupština dioničara emitenta donese rješenje o povlačenju dionica iz organizovanog tržišta, u skladu sa ZVP, a na zahtjev emitenta,
  - nastupe osnovani razlozi za koje Odbor ustanovi da ugrožavaju sigurnost investitora.
  - vrijednosne papire Odbor isključi iz kotacije prilikom nastanka pravnih posljedica uvođenja likvidacije, odnosno stečaja emitenta. Vrijednosni papiri se u tom slučaju isključuju iz Berzanskog tržišta i uvrstavaju u trgovanje na slobodnom tržištu, a iz ovog tržišta se isključuju kad emitent prestane postojati.
- (2) Odbor, u skladu sa zakonom, može isključiti vrijednosni papir iz kotacije i na zahtjev Komisije.
- (3) U slučaju isključenja vrijednosnih papira iz kotacije koje je nastupilo zbog krivice emitenta, emitent može podnijeti ponovni zahtjev za prijem vrijednosnih papira u kotaciju po isteku dvije (2) godine od dana konačne odluke o isključenju.

Isključenje zbog povlačenja vrijednosnih papira iz Berzanske kotacije

Član 53.

- (1) Ako skupština emitenta vrijednosnih papira, koji su primljeni u Kotaciju na Berzi, donese odluku o povlačenju vrijednosnih papira iz Kotacije, Odbor na zahtjev emitenta donosi odluku o isključenju vrijednosnih papira iz kotacije.
- (2) Zahtjevu za isključenje iz prvog stava ovog člana emitent mora priložiti kopiju punovažno donesene odluke o povlačenju vrijednosnih papira iz kotacije, ovjeren zapisnik skupštine dioničara i dokaz o uplaćenju naknadi za razmatranje. Uz zahtjev za isključenje treba priložiti i pismenu izjavu uprave društva da u zakonom predviđenom roku nije primljen prigovor na odluku Skupštine podnesen od strane dioničara.

Dostava odluke

Član 54.

- (1) Odluku o isključenju vrijednosnog papira iz kotacije, Berza je dužna dostaviti emitentu vrijednosnih papira koji su isključeni iz kotacije, svim članovima Berze, Komisiji, Registru, te obavijestiti javnost.

2.1.7. VRIJEDNOSNI PAPIRI EMITENTA SA SJEDIŠTEM IZVAN FEDERACIJE BOSNE I HERCEGOVINE

Smisaona primjena odredaba

Član 55.

- (1) Za postupak prijema vrijednosnih papira u stranog emitenta u kotaciju, postupak u slučaju izmjena u kapitalu emitenta, za obavještavanje i izvještavanje emitenta, te za postupak isključenja se, pored odredaba ovog poglavlja, smisaono primjenjuju odredbe Pravila koje važe za vrijednosne papire, te emitente iz Federacije Bosne i Hercegovine, kao i posebni propisi Komisije kojim je regulisano ovo pitanje.

Zahtjev za prijem u kotaciju

juni 2006.

Član 56.

- (1) Zahtjevu za prijem vrijednosnih papira u kotaciju na Berzi, strani emitent mora priložiti i dokument sa specifikacijom prava koja važe za vrijednosne papire na koje se zahtjev odnosi.
- (2) U slučaju iz prvog stava ovog člana, strani emitent mora dopuniti prospekt podacima koje propisuje Komisija i Berza, a zahtjevu za prijem mora priložiti i isprave kojima dokazuje da su ispunjeni uslovi za priznanje prospekta na teritoriji Federacije BiH.

2.2. VRIJEDNOSNI PAPIRI NA SLOBODNOM TRŽIŠTU

2.2.1. POSTUPAK PRIJEMA VRIJEDNOSNIH PAPIRA

Član 57.

- (1) Uprava Berze uvrštava vrijednosne papire u trgovanje na slobodnom tržištu na zahtjev emitenta ili profesionalnog posrednika, kada su za to ispunjeni slijedeći uslovi:
  - tim vrijednosnim papirima se može trgovati na organizovanom tržištu,
  - u cjelosti su uplaćeni,
  - slobodno su prenosivi.
- (2) Dokumentacija na osnovu koje Uprava, na zahtjev emitenta, odlučuje o prijemu vrijednosnih papira na slobodno tržište je slijedeća:
  - Obarazac zahtjeva za prijem propisan od strane Uprave Berze,
  - rješenje ili potvrda o upisu vrijednosnih papira kod Registara.
- (3) Dokumentacija na osnovu koje Uprava, na zahtjev profesionalnog posrednika, odlučuje o prijemu vrijednosnih papira na slobodno tržište je slijedeća:
  - Obrazac zahtjeva za prijem propisan od strane Uprave Berze.
  - Nalog klijenta za kupovinu ili prodaju vrijednosnog papira.

Dostava odluke

Član 58.

- (1) Odluku o uvrštenju vrijednosnog papira u trgovanje na slobodnom tržištu Berza je dužna dostaviti emitentu vrijednosnih papira koji su uvršteni u trgovanje na slobodnom tržištu, svim članovima Berze, Komisiji, Registru, te obavjestiti javnost.

Prigovor

Član 59.

- (1) Protiv odluke o uvrštenju ili odbijanju uvrštenja vrijednosnih papira u trgovanje na Slobodnom tržištu moguće je uputiti prigovor Komisiji, u roku od osam (8) dana po prijemu odluke, ali prigovor ne spriječava izvršenje odluke.

2.2.2. SMISAONA PRIMJENA ODREDBA

Smisaona primjena odredaba

Član 60.

- (1) Za trgovanje vrijednosnim papirima na slobodnom tržištu smisaono se primjenjuju sve odredbe Pravila koja važe za Berzansko tržište, osim onih koja ovo poglavlje reguliše drugačije.
- (2) Na slobodnom tržištu ne važe slijedeće obaveze emitenta:
  - obaveza dostavljanja saopštenja za javnost Berzi prije objave cjenovno osjetljivih informacija, propisana članom 43. Pravila,

juni 2006.

- obaveza u vezi sa predajom i rokom objave godišnjih računovodstvenih izvještaja, propisana članom 34. Pravila, ukoliko vrijednosni papiri nisu uvršteni u trgovanje na slobodnom tržištu na zahtjev emitenta,
- obaveza u vezi sa predajom i objavom polugodišnjih računovodstvenih izvještaja iz člana 36. Pravila, ukoliko vrijednosni papiri nisu uvršteni u trgovanje na slobodnom tržištu na zahtjev emitenta.

2.2.3. ISKLJUČENJE VRIJEDNOSNIH PAPIRA

Isključenje vrijednosnih papira iz slobodnog tržišta

Član 61.

- (1) Uprava Berze može isključiti vrijednosni papir iz slobodnog tržišta u slijedećim slučajevima:
  - ako emitent ili vrijednosni papir ne ispunjavaju uslove za trgovanje na slobodnom tržištu,
  - ako se ispostavi da je vrijednosni papira bio primljen na osnovu neistinitih odnosno pogrešnih podataka,
  - obveznice i ostale dužničke vrijednosne papire prilikom nastanka pravnih posljedica uvođenja likvidacije, odnosno stečaja emitenta, a dionice kada emitent prestane postojati
- (2) Prigovor protiv odluke o isključenju vrijednosnog papira iz trgovanja na slobodnom tržištu se može uputiti Komisiji u roku od osam (8) dana od dana prijema odluke, ali prigovor ne spriječava izvršenje odluke.

Privremeno isključenje vrijednosnih papira iz slobodnog tržišta

Član 62.

- (1) Uprava Berza može privremeno isključiti vrijednosni papir iz slobodnog tržišta u slučaju obavještenja od strane Registra da je u toku neka korporativna radnja kod emitenta do završetka korporativne radnje.
- (2) Nakon završene korporativne radnje Berza ponovno uključuje vrijednosni papir na slobodno tržište na osnovu obavještenja od strane Registra.

Dostava odluke

Član 63.

- (1) Odluku o isključenju vrijednosnog papira iz trgovanja na slobodnom tržištu Berza je dužna dostaviti emitentu vrijednosnih papira koji su isključeni iz trgovanja na slobodnom tržištu, svim članovima Berze, Komisiji, Registru, te obavijestiti javnost.

3. ČLANOVI BERZE I BERZANSKI POSREDNICI (BROKERI)

3.1. ČLANOVI BERZE

3.1.1. PRIJEM ČLANOVA BERZE

Postupak

Član 64.

- (1) Postupak za prijem u članstvo na Berzi započinje na osnovu podnesenog zahtjeva za prijem u članstvo na Berzi (u daljem tekstu: zahtjev) koji se podnosi u dva primjerka, neposredno ili preporučenom poštanskom pošiljkom.

Zahtjev za prijem u članstvo

juni 2006.

Član 65.

- (1) Profesionalni posrednik koji podnosi zahtjev za prijem u članstvo na Berzi mora zahtjevu priložiti dokaze o ispunjavanju uslova za prijem u članstvo na Berzi.
- (2) Zahtjevu iz prethodnog stava treba priložiti i:
  - dozvolu Komisije za obavljanje poslova posredovanja u prometu s vrijednosnim papirima
  - garantovati plaćanje za otkup dionica Berze na način na koji Berza definiše
  - računovodstvene izvještaje za zadnju poslovnu godinu, ako profesionalni posrednik posluje duže od jedne godine.
  - prečišćeni tekst statuta i izvod iz sudskog registra,
  - dokaz o prijemu u članstvo kod Registra,
  - dokaz o prijemu u članstvo Udruženja/Udruge „Samoregulirajuće organizacije – Profesionalnih posrednika u prometu vrijednosnih papira“,
  - neopoziva izjava podnosioca zahtjeva o prihvatanju svih odredbi ovih Pravila, Statuta i opštih akata Berze, te na osnovu njih donijetih akata, kao i njihove izmjene i dopune, s obavezom poštivanja i sprovođenja istih.
- (3) Zahtjev se podnosi u originalu, a prilozi uz zahtjev u originalu ili ovjerenoj kopiji.

Odbacivanje zahtjeva

Član 66.

- (1) Zahtjeve koji nisu sastavljeni u skladu sa odredbama članova 64. i 65. Uprava će vratiti profesionalnom posredniku na dopunu, odnosno ispravku i ostaviti rok za dopunu, odnosno ispravku koji ne smije biti kraći od osam (8) i duži od petnaest (15) dana.
- (2) Ako profesionalni posrednik u ostavljenom roku zahtjev ne dopuni, odnosno ispravi, Uprava će ga odbaciti.

Postupak donošenja odluke Uprave o zahtjevu

Član 67.

- (1) Ako Uprava ne odbaci zahtjev u skladu sa prethodnim članom, počinje postupak za sadržajnu raspravu o zahtjevu i donošenje odluke o njemu. Uprava donosi odluku o predmetima na nejavnim sjednicama.
- (2) Uprava donosi odluku o zahtjevu najkasnije u roku od petnaest (15) dana od dana prijema potpunog zahtjeva.

Odbijanje zahtjeva

Član 68.

- (1) Uprava odbija zahtjev ako ustanovi da profesionalni posrednik ne ispunjava uslove za prijem u članstvo na Berzi.

Obavještenje o donošenju odluke i prigovor

Član 69.

- (1) Uprava je dužna dostaviti odluku profesionalnom posredniku u roku od pet (5) dana nakon donošenja odluke. Iz obrazloženja odluke mora biti vidljiv razlog za njeno donošenje. O prijemu novog člana obavještavaju se i ostali članovi Berze, Komisija i Registar.
- (2) U odluci iz prethodnog stava mora biti navedeno da profesionalni posrednik, najkasnije u roku od osam (8) dana nakon uručenja odluke, može protiv odluke podići prigovor o kome će odlučivati Komisija.

Ispunjenje zahtjeva

juni 2006.

Član 70.

- (1) Nakon ispunjenja zahtjeva, profesionalni posrednik, u roku koji mu se odredi u rješenju o prijemu u članstvo, mora zaključiti ugovor o najmu BTS i ispuniti druge obaveze koje važe za članove Berze, u skladu sa Pravilima i Statutom Berze.
- (2) Ako profesionalni posrednik svoje obaveze iz prethodnog stava ovog člana ne ispuni u postavljenom roku, Uprava može u roku od deset dana od dana kada bi obaveze morale biti ispunjene opozvati svoju odluku ili profesionalnom posredniku odrediti dodatni rok za ispunjenje obaveza. Ako profesionalni posrednik i u dodatnom roku ne ispuni obavezu, odluka Uprave o prijemu u članstvo na Berzi se smatra poništenom.

3.1.2. PRAVA I DUŽNOSTI ČLANOVA BERZE

Prava članova Berze

Član 71.

- (1) Članovi Berze imaju slijedeća prava:
  - upotrebljavati BTS i preko njega zaključivati Berzanske poslove,
  - istovremeno dobiti informacije koje Berza dostavlja članovima i koje bi mogle uticati na trgovanje,
  - dobiti na uvid izvod prospekta za vrijednosne papire koji su uvršteni u Berzansku kotaciju,
  - dobijati informacije o vrijednosnim papirima primljenim u Berzansku kotaciju i slobodno tržište i o primljenim novim članovima Berze,
  - ažurno dobijati službene kursne liste i informacije o isključenjima članova iz poslovanja na Berzi, odnosno povlačenju vrijednosnih papira iz Berzanske kotacije i slobodnog tržišta i sve podatke koje Berza objavljuje,
  - na informacije o preuzimanju društava,
  - sudjelovati u organizovanim oblicima obuke koje organizuje Berza,
  - ostvarivati sva prava na ime vlasništva nad dionicama Berze, u skladu sa zakonom,
  - ostala prava koja odredi Berza.

Spisak članova Berze

Član 72.

- (1) Spisak članova Berze se ažurno objavljuje u Berzanskim publikacijama i u sredstvima javnog informisanja.

Dužnosti članova Berze

Član 73.

- (1) Članovi Berze imaju slijedeće dužnosti:
  - brinuti se za ugled Berze pri javnom nastupanju, kao i u poslovanju na Berzi,
  - poštovati i sprovoditi Pravila i druge akte koji regulišu tržište kapitala,
  - da pismenim putem prijave sva kršenja Pravila i drugih akata koji regulišu tržište kapitala u FBiH,
  - voditi temeljitu evidenciju o nalogima i zaključenim Berzanskim poslovima,
  - osigurati sinhroniziranost kompletne tehničke opreme (računari, faks-aparati, telefoni itd.) koja se koristi u sjedištu i poslovnica u pogledu korektnog prikaza datuma i vremena,
  - najkasnije u roku od dva (2) mjeseca nakon završenog polugodišnjeg obračunskog perioda dostaviti Berzi polugodišnji izvještaj o svom poslovanju, te Berzi dostaviti godišnji izvještaj najkasnije u roku od četiri (4) mjeseca po isteku poslovne godine,

juni 2006.

- da pismeno obavještava Berzu o svakoj promjeni svojih ovlaštenja, prava, obaveza i odgovornosti u pravnom prometu, a naročito o promjenama koje se odnose na uslove na osnovu kojih je stekao članstvo na Berzi,
  - dostaviti Berzi opšte uslove poslovanja, te njihov prečišćeni tekst u slučaju eventualnih izmjena,
  - bez odlaganja obavjestiti Berzu o nastanku platne nesposobnosti (insolventnosti), prinudnom poravnanju i o početku stečajnog odnosno likvidacionog postupka, te o svim drugim događajima koji utiču, odnosno koji bi mogli uticati na njihovo finansijsko stanje i poslovanje,
  - da Berzu bez odlaganja informišu o početku sudskih i drugih procesa pred državnim institucijama proizišli iz poslova prometa vrijednosnih papira,
  - ažurno obavještavati Berzu o svim izmjenama podataka koji se upisuju u sudski registar (u obliku kopije rješenja registarskog suda),
  - da Berzi pismenim putem dostavi aktuelne liste restriktiranih računa,
  - da Berzu bez odlaganja informiše o preduzetim sankcijama protiv uposlenih u brokerskoj kući, a koje su izrečene zbog neispunjavanja obaveza prema klijentima i drugim učesnicima na tržištu kapitala,
  - da Berzi prijavi transakcije za koje postoji osnovana sumnja da je nastala korištenjem povlašćenih informacija,
  - da Berzu informiše o svim odlukama Komisije za vrijednosne papire FBiH, Registra vrijednosnih papira u FBiH, a koje se tiču poslovanja brokerske kuće,
  - spriječiti pristup i upotrebu BTS putem ličnih identifikacijskih elemenata drugome, osim brokeru kome su isti dodijeljeni od strane Berze,
  - plaćati članarinu i druge naknade u skladu sa tarifom Berze, po uputstvima Uprave,
  - voditi evidenciju žalbi klijenata koji se odnose na rad brokerske kuće i/ili SASE brokera.
- (2) Članovi Berze, odnosno njihovi zaposleni su dužni, kao povjerljive, čuvati sve podake koji su kao poslovna tajna određeni u Statutu Berze. Uprava odlukom može detaljnije odrediti vrste podataka koji se smatraju poslovnom tajnom.
- (3) Članovi Berze moraju nastojati da cjenovno osjetljive informacije do kojih dodju u obavljanju svojih poslova ili na drugi način drže u tajnosti i prema drugim sektorima unutar iste kuće.
- (4) Uposlenici Članova Berze su dužni, da ukoliko žele da trguju kao fizička lica, to čine isključivo preko brokerske kuće u kojoj su zaposleni.
- (5) Članovi Berze su dužni pismenim putem prijaviti aplikacije (nenamjerne) između restriktiranih računa.
- (6) Članovi berze su dužni da vrše nadzor rada svih uposlenika i usklade ga sa zakonom, propisima Komisije, Pravilima i ostalim opštim aktima Berze.

3.1.3. PRIVREMENA MJERA, ISKLJUČENJE IZ POSLOVANJA ČLANA BERZE I PRESTANAK ČLANSTVA

Privremena mjera

Član 74.

- (1) Uprava može privremeno isključiti (privremena mjera) člana iz poslovanja na Berzi i to u slijedećim slučajevima:
- ako se utvrdi da je bio primljen u članstvo na osnovu netačnih, odnosno pogrešnih podataka,
  - ako ne ispunjava svoje obaveze definisane odredbama Pravila, Statuta i drugih akata Berze,
  - ako ne obavijesti Berzu o događajima, odnosno okolnostima koje određuju Statut, Pravila i akti Berze doneseni na osnovu Pravila,

juni 2006.

- ako više ne ispunjava propisane uslove za članstvo,
  - ako ne postupa u skladu sa zahtjevima u postupku nadzora od strane ovlaštenih lica Berze, i u skladu sa odredbama Pravila koja regulišu ovu oblast, ili na bilo koji dugi način ometa i opstruira postupak nadzora poslovanja člana Berze.
- (2) Privremena mjera može trajati najduže deset (10) dana. U tom periodu se izvršavanje naloga člana u BTS zadržava. Berzanska Komisija može produžiti odluku Uprave o privremenom isključenju, najduže do (3) mjeseca.
  - (3) Izuzetno od stava 1. i 2. ovog člana, Uprava po službenoj dužnosti izriče mjeru isključenja iz poslovanja u slučaju kada je članu Berze Komisija za vrijednosne papire obustavila ili ukinula dozvolu za obavljanje brokerskih i/ili dilerskih poslova ili je član Berze privremeno isključen iz članstva u Registru (članstvo sistema prenosa i članstvo sistema prebijanja i poravnanja).
  - (4) U slučajevima kada je član Berze privremeno isključen iz poslovanja na osnovu stava 3. ovog člana, a zbog obustave dozvole za obavljanje poslova posredovanja od strane Komisije, isključenje traje do dana isticanja obustave dozvole. U slučaju da je Komisija članu Berze ukinula dozvolu za obavljanje poslova posredovanja, član se isključuje iz poslovanja i prestaje mu članstvo na Berzi.
  - (5) U slučaju kada je član Berze isključen iz poslovanja zbog privremenog isključenja iz članstva sistema prenosa ili članstva sistema prebijanja i poravnanja kod Registra, isključenje iz poslovanja Berze traje do ponovnog uključanja u sisteme članstva kod Registra.
  - (6) Protiv odluke Uprave o privremenom isključenju iz poslovanja može se izjaviti prigovor Berzanskoj Komisiji u roku od 8 dana od dana prijema odluke. Prigovor ne odlaže izvršenje odluke. Podnošenje prigovora nije moguće u slučajevima kada se privremeno isključenje obavlja na osnovu obustave ili ukidanja dozvole od strane Komisije za vrijednosne papire i isključenju iz članstva kod Registra.
  - (7) Prilikom odlučivanja po prigovoru, Berzanska Komisija može, ukoliko odbije prigovor, izreći mjeru privremenog isključenja iz poslovanja na period duži od deset (10) dana, a najviše do tri (3) mjeseca, odnosno do otklanjanja nedostataka zbog kojih je mjera izrečena.

Isključenje člana Berze iz poslovanja na Berzi

Član 75.

- (1) Berzanska Komisija može člana Berze, isključiti iz poslovanja na određeno vrijeme (najduže do 3 mjeseca) ili trajno isključiti člana Berze iz poslovanja u sljedećim slučajevima:
  - u slučajevima kršenja odredbi Pravila Berze,
  - u slučaju ponovljenog kršenja odredbi Pravila Berze, kada se ocijeni da se ostale mjere nisu pokazale dovoljnim da člana odvrate od daljeg kršenja tih odredbi,
  - ako ne saraduje sa organima Berze ili ako pokuša ili obmane Berzu u pogledu davanja informacija i dokumentacije u toku nadzora,
  - ako ne omogući pregled dokumentacije u vezi sa poslovima sa vrijednosnim papirima kojima se trguje na organizovanom tržištu.
- (2) Protiv odluke Berzanske Komisije iz stava 1. ovog člana može se izjaviti prigovor Komisiji za vrijednosne papire u roku od 8 dana od dana prijema odluke. Prigovor odlaže izvršenje odluke.
- (3) U slučaju da Komisija za vrijednosne papire odbije prigovor o izricanju mjere trajnog isključenja člana iz poslovanja na Berzi, ponovni zahtjev za članstvo na Berzi može se podnijeti po isteku godine dana od dana donošenja rješenja o isključenju.

Prestanak članstva na Berzi

Član 76.

- (1) Članstvo na Berzi prestaje:

juni 2006.

- ako član pismeno obavijesti Berzu da više ne želi biti član Berze,
  - ako više ne ispunjava uslove za članstvo na Berzi,
  - u slučaju nastupa pravnih posljedica početka stečaja, odnosno likvidacije člana,
  - ako član prestane postojati,
  - ako mu Komisija za vrijednosne papire ukine dozvolu za obavljanje brokerskih i/ili dilerskih poslova,
  - ako mu nadležni organ Berze izrekne mjeru isključenja iz poslovanja na Berzi i takva mjera postane pravosnažna.
- (2) Rješenje o prestanku članstva na Berzi donosi Berzanska Komisija, a protiv rješenja Berzanske Komisije može se izjaviti prigovor Komisiji za vrijednosne papire u roku od osam (8) dana od dana prijema rješenja.

Obavještenje Komisiji i prestanak važenja ovlaštenja

Član 77.

- (1) O privremenom ili trajnom (pravosnažnom) isključenju člana iz poslovanja na Berzi, Uprava obavještava članove, Komisiju za vrijednosne papire i Registar.
- (2) U slučajevima isključenja iz poslovanja na Berzi, odnosno prestanka članstva, prestaje važenje ovlaštenja brokera isključenog člana za zaključenje Berzanskih poslova.

3.2. BROKERI

3.2.1. PRIJEM BROKERA U POSLOVANJE NA BERZI

Broker na Sarajevskoj berzi (SASE broker)

Član 78.

- (1) SASE broker je fizičko lice koje je ovlašteno za zaključivanje Berzanskih poslova od strane člana Berze, ako ispunjava uslove koje propisuje zakon, propisi Komisije, Statut, Pravila i ostali akti Berze proizišli na osnovu Pravila .
- (2) Brokere u berzansko poslovanje prima Uprava na osnovu:
  - zahtjeva za prijem
  - ovlaštenja izdatog od strane člana da za njegov račun i u njegovo ime trguje na Berzi
  - potvrde o zaposlenju kod člana Berze
  - dozvole Komisije za vrijednosne papire za obavljanje poslova posredovanja u prometu s vrijednosnim papirima
  - na osnovu potvrde o završenoj obuci za BTS.
- (3) Plan obuke određuje Uprava Berze posebnim Uputstvom.
- (4) Berza može tražiti i ostale informacije koje smatra relevantnim za prijem brokera u berzansko poslovanje.

Član 79.

- (1) Prije određivanja ovlaštenog brokera za rad na Berzi, član Berze formira dosije u koji unosi sve podatke o brokeru. Član Berze je dužan da te podatke čuva najmanje dvije godine po prestanku radnog odnosa Brokera.
- (2) Dosije iz stava 1. ovog člana treba da sadrži:
  - ime i prezime, adresu i broj telefona,
  - datum stupanja na rad, podatke o unapređenju na poslu i proširenju ovlaštenja,
  - podaci o stečenoj stručnoj kvalifikaciji i stečenim diplomama,
  - radnu biografiju,
  - da li su protiv brokera preduzimate disciplinske mjere ili stavljene zabrane, kao i da li je on svojim postupcima doveo do toga, u odnosu na poslove sa vrijednosnim papirima,
  - da li je osuđivan za privredni prestup ili zbog krivičnog djela.

juni 2006.

Član 80.

- (1) Berza može propisati dodatne obrazovne postupke za sticanje ili održavanje znanja i vještina potrebnih za obavljanje Berzanskih poslova.
- (2) Odluku iz stava 1. ovog člana donosi Nadzorni odbor.

Ograničenje ovlaštenja za zaključenje Berzanskih poslova

Član 81.

- (1) Broker koji je ovlašten za obavljanje Berzanskih poslova može biti ovlašten za zastupanje samo jednog člana Berze.

3.2.2. PRAVA I DUŽNOSTI SASE BROKERA

Prava SASE brokera

Član 82.

- (1) Prava SASE brokera su:
  - upotrebljavati BTS i zaključivati Berzanske poslove za člana Berze preko BTS,
  - učestvovati u organizovanim oblicima obuke i osposobljavanja koje organizuje Berza,
  - istovremeno dobiti informacije koje Berza dostavlja ostalim brokerima i koje bi mogle uticati na trgovanje,
  - davati Berzi prijedloge, inicijative i primjedbe u vezi sa berzanskim poslovanjem.

Dužnosti SASE brokera

Član 83.

- (1) Dužnosti SASE brokera su:
  - posredovanje moraju obavljati savjesno i u dobrobit nalogodavca, tako da izbjegavaju svako postupanje koje bi moglo potaknuti sumnju u nepristrasnost, pokolebati povjerenje u njihov rad ili u pravilnost isprava koje izdaju,
  - da pismenim putem prijave sva kršenja Pravila i drugih akata koji regulišu tržište kapitala u FBiH,
  - čuvati povjerljivost naloga, razgovora ili rješenja o poslu, osim ako nalogodavac izričito odobri što drugo ili ako priroda posla diktira drugačije postupke,
  - voditi knjige i evidencije o radu u skladu sa zakonom, propisima Komisije i Pravilima i ostalim aktima Berze,
  - na zahtjev stranaka izdavati ispise iz evidencije naloga koji su povezani sa poslovima stranaka,
  - onemogućiti izvršenje naloga u cilju spriječavanja kršenja Zakona i propisa Komisije,
  - savjesno označiti i pohraniti dokumentaciju u vezi sa Berzanskim poslovanjem,
  - poštovati Pravila i ostale akte Berze,
  - štiti ugled Berze pri javnom nastupanju, kao i u poslovanju na Berzi,
  - spriječiti trećim licima pristup i upotrebu BTS preko svojih ličnih identifikacijskih elemenata,
  - upozoravati organe Berze o ustanovljenim nepravilnostima u vezi sa BTS –om (tehničke greške ili nedostaci),
  - da se pridržavaju etičkog kodeksa koji propiše Berza.

3.2.3. PRIVREMENA MJERA I ISKLJUČENJE BROKERA IZ POSLOVANJA NA BERZI

Privremena mjera privremenog isključenja brokera iz poslovanja

juni 2006.

Član 84.

- (1) Uprava može privremeno isključiti brokera iz poslovanja na Berzi (privremena mjera) i to u sljedećim slučajevima:
  - ako je bio pravosnažno osuđen zbog krivičnog djela u privredi, krivična djela protiv javnog reda i mira i pravnog prometa, krivična djela podmićivanja, krivična djela protiv službene i druge odgovorne funkcije, krivična djela protiv sistema elektronske obrade podataka, ako mu je bila izrečena sigurnosna mjera zabrane obavljanja zanimanja, i to za vrijeme trajanja zabrane,
  - ako krši odredbe Pravila i/ili ostale akte Berze,
  - ako mu je Komisija za vrijednosne papire obustavila ili ukinula dozvolu za obavljanje brokersko-dilerskih poslova.
- (2) Privremeno isključenje iz poslovanja (privremena mjera) može trajati najduže deset (10) dana.
- (3) Izuzetno od stava 1. i 2. ovog člana, Uprava, po službenoj dužnosti može brokeru izreći mjeru isključenja iz poslovanja na duži period, u slučaju da je ovlaštenom brokeru Komisija za vrijednosne papire obustavila dozvolu na određeni period, a u slučaju da je Komisija ukinula dozvolu za obavljane brokerskih i/ili dilerskih poslova, ovlašteni broker se isključuje iz poslovanja trajno.
- (4) O privremenom isključenju brokera iz poslovanja na Berzi, Uprava obavještava članove, Komisiju i Registar. Na izricanje mjere iz prvog stava ovog člana je moguće podnijeti prigovor Berzanskoj Komisiji u roku od osam (8) dana po prijemu odluke. Prigovor ne spriječava izvršenje mjere.
- (5) Prilikom odlučivanja po prigovoru, Berzanska Komisija može, ukoliko odbije prigovor, izreći brokeru mjeru privremenog isključenja iz poslovanja na period duži od deset (10) dana, a najviše do tri (3) mjeseca, odnosno do otklanjanja nedostataka zbog kojih mu je mjera izrečena.

Isključenje brokera iz poslovanja na Berzi

Član 85.

- (1) Berzanska Komisija može isključiti brokera iz poslovanja na Berzi u sljedećim slučajevima:
  - u slučaju kršenja odredbi Pravila Berze,
  - u slučaju ponovljenog kršenja odredbi Pravila, kada Berza ocijeni da se ostale mjere nisu pokazale dovoljnim da brokera odvrate od daljnjeg kršenja tih odredbi,
  - ako pokuša ili obmane Berzu u pogledu davanja informacija i dokumentacije u toku istrage.
- (2) Rješenje o prestanku prava brokera na poslovanje na Berzi donosi Berzanska Komisija. Na izricanje mjere iz prvog stava ovog člana je moguće podnijeti prigovor Komisiji za vrijednosne papire u roku od osam (8) dana po prijemu odluke. Prigovor spriječava izvršenje mjere.
- (3) U slučaju izricanja mjere isključenja iz poslovanja, ponovni zahtjev za prijem u poslovanje broker može podnijeti u roku od godine dana od dana donošenja rješenja o isključenju.
- (4) O pravosnažnom isključenju brokera iz poslovanja na Berzi, Uprava obavještava članove, Komisiju za vrijednosne papire i Registar.

4. TRGOVANJE VRIJEDNOSNIM PAPIRIMA

4.1. TRGOVANJE VRIJEDNOSNIM PAPIRIMA U BERZANSKOJ KOTACIJI

Berzanski poslovi

Član 86.

juni 2006.

- (1) Berzanski poslovi su kupovina i prodaja vrijednosnih papira koji su uvršteni u kotaciju na Berzi i na slobodnom tržištu, te ih članovi Berze zaključuju preko BTS.
- (2) Berzanski poslovi mogu biti promptni ili terminski. Terminske Berzanske poslove regulišu posebna pravila Berze.
- (3) Promptni Berzanski poslovi su oni kod kojih se obaveze iz zaključenih Berzanskih poslova ispunjavaju u roku od tri radna dana nakon zaključenja posla (T+3), odnosno u skladu sa pravilima Registra i Uputstvom Berze.
- (4) Sve odredbe koje regulišu trgovanje u ovom poglavlju odnose se, ukoliko to nije drugačije naznačeno, kako na emitente uvrštene na Kotaciju (uključujući i Kotaciju fondova), tako i na emitente uvrštene na Slobodnom tržištu.

Stranke Berzanskih poslova

Član 87.

- (1) Berzanske poslove mogu zaključiti samo članovi Berze.

Ovlaštenje brokera

Član 88.

- (1) SASE Brokери moraju imati ovlaštenje za obavljanje svih ili samo nekih Berzanskih poslova. Ovlaštenje se izdaje na formularu koji propisuje Berza.

Predmet Berzanskih poslova

Član 89.

- (1) Predmet Berzanskih poslova su vrijednosni papiri koji su primljeni u trgovanje na Berzi i sadrže sve nedospjele prateće kupone, odnosno nedospjela prava i obaveze.

Član 90.

- (1) Uprava, u skladu sa zakonom i propisima Komisije, određuje dan od kojeg se predmetom Berzanskih poslova trguje bez kupona za isplatu kamata, odnosno dividende.

Član 91.

- (1) Obveznice se kotiraju bez kupona četiri (4) dana trgovanja prije dospijeca kupona.
- (2) Uprava može izmjeniti rok iz prvog stava ovog člana.
- (3) U objavi početka zaključivanja poslova sa dionicama bez dividende navodi se i visina dividende i datum isplate.

Cijena

Član 92.

- (1) U Berzanskom poslovanju je cijena vrijednosnih papira izražena kursom koji je veći od nule (0).
- (2) Kurs dionica je izražen u konvertibilnim markama (KM) za jedan lot.
- (3) Kurs obveznica i drugih dužničkih vrijednosnih papira je izražen u procentima od nominalne vrijednosti ili u procentima od još neisplaćene glavnice (anuitetne obveznice) bez dopisanih kamata.
- (4) Kupac obveznica, odnosno drugih dužničkih vrijednosnih papira je, pored cijene iz trećeg stava ovog člana, dužan plaćati i skupljene, a još nedospjele kamate u skladu sa pravilima Registra. Obračun skupljenih kamata koje kupac obveznica duguje prodavcu obavlja Registar.

Način trgovanja

Član 93.

juni 2006.

- (1) Članovi Berze mogu zaključivati poslove sa vrijednosnim papirima koji su primljeni u Berzansku kotaciju samo preko BTS. Izvan BTS se poslovi mogu zaključivati samo u slučaju poslovanja sa blokovima vrijednosnih papira.
- (2) BTS je kompjuterski podržan informatički sistem koji omogućava prije svega unos, izmjenu i odstranjenje naloga, zaključenje Berzanskih poslova, pregledanje naloga i zaključenih Berzanskih poslova, pregled informacija o trgovanju i vrijednosnim papirima koji kotiraju na Berzi.
- (3) Berzanski načini trgovanja su aukcijski i kontinuirani. Ukoliko se ukaže potreba, Uprava može definisati i hibridne načine trgovine.

Upotreba BTS

Član 94.

- (1) Pristup i korištenje brokerske radne stanice BTS-a imaju samo zaposleni kod Člana koji su u skladu sa ovim Pravilima stekli status ovlaštenog SASE brokera.
- (2) Odluku o sticanju statusa korisnika BTS-a i izdavanju dozvole za pristup i korištenje donosi Uprava Berze, sa jasnom naznakom vrste dozvole na način na koji odredi Uprava.

Član 95.

- (1) Korištenje BTS Trgovačke radne stanice Berza detaljno definiše Uputstvom o korištenju BTS-a za članove koji obavezno sadrži slijedeće elemente:
  - objašnjenje izgleda i opis interfejsa
  - pregled svih opcija programa i objašnjenje njihovih funkcija

Član 96.

- (1) Korisnik sistema je dužan da obezbjedi uslove za smještaj računarske radne stanice u obezbjeđenim i adekvatnim prostorijama sa klimatizacijom i adekvatnim napajanjem strujom u kojima nije dozvoljen pristup neovlaštenim licima Člana Berze.

Član 97.

- (1) Instalaciju klijentske aplikacije na radne stanice člana vrše isključivo ovlaštena lica Berze.
- (2) Instalacija klijentske aplikacije na radne stanice Korisnika sistema vrši se u radnim prostorijama člana. Po izvršenoj instalaciji klijentske aplikacije, vrši se priključenje radne stanice na BTS i finalno podešavanje.

Član 98.

- (1) Članovi, korisnici BTS-a dužni su da obezbjede:
  - računarsku radnu stanicu (računar sa odgovarajućim sistemskim softverom i telekomunikacionu opremu na način na koji odredi Berza Uputstvom o tehničkim specifikacijama za korištenje BTS-a). Klijentska radna stanica mora biti priključena na izvor neprekidnog napajanja koji omogućava nastavak rada radne stanice u slučaju nestanka električne energije, u najmanjem vremenskom periodu od 15 min, i
  - minimalno jednu telekomunikacijsku liniju za priključenje na BIS. Korisnici sistema, radi dodatnog obezbjeđenja nesmetanog funkcionisanja sistema mogu imati i više telekomunikacijskih linija s tim da mogu koristiti samo jednu u isto vrijeme za priključenje na BIS.

Član 99.

- (1) Ukoliko Član Berze želi da promjeni namjenu računarske radne stanice, kao i kada prestane da koristi BTS, bez obzira na razloge, član je obavezan da o tome odmah obavjesti Berzu.
- (2) Berza je obavezna da odmah, a najkasnije u roku od sedam radnih dana deinstalira klijentsku radnu stanicu i istu isključi iz BTS-a.

juni 2006.

- (3) Korisnik sistema može izvršiti promjenu namjene računarske radne stanice u smislu stava 1. ovog člana tek nakon što Berza izvrši radnje iz prethodnog stava ovog člana.

Član 100.

- (1) Ovlašteni korisnik je dužan da u slučaju gubitka pristupnih šifri za BIS i BTS, o tome odmah obavjesti Berzu, koja će izvršiti deaktiviranje istih.
- (2) Korisnik sistema, odgovara za sve posljedice eventualne štete prouzrokovane u slučaju da je došlo do zloupotrebe izgubljenih šifri.

Član 101.

- (1) Korisnik sistema može da razvija i koristi svoje sopstvene interne aplikacije, pod uslovom da iste ne ugrožavaju funkcionisanje BTS-a.
- (2) U slučaju ugrožavanja BTS-a, sa pojedinih radnih stanica, Berza može ograničiti ili zabraniti njihovo korištenje.

Član 102.

- (1) Korisnik sistema je obavezan da ovlaštenim licima Berze omogući da nesmetano u svakom trenutku izvrše reviziju tehničke opreme instalirane u prostorijama Člana, prate način korištenja opreme, i poštovanje odredbi ovih Pravila.

Član 103.

- (1) Berza obavlja poslove održavanja i podešavanja trgovačke radne stanice u prostorijama člana BTS-a kada mora da se obezbjedi blagovremena intervencija Berze (u slučaju kvara klijentske radne stanice) izuzev u slučaju prekida telekomunikacijskih linija.
- (2) Poslovi održavanja klijentske radne stanice, obuhvataju i poslove zamjene starih verzija klijentske aplikacije novim verzijama, uz prethodno blagovremeno informisanje Člana.

Član 104.

- (1) Poslovi održavanja trgovačke radne stanice iz prethodnog člana ne obuhvataju održavanje računarske radne stanice, operativnog sistema i hardverskih komponenti.

Član 105.

- (1) Berza ne odgovara za štetu nastalu Korisniku sistema, njegovim klijentima ili trećem licu i to u slučajevima:
  - nemogućnost djelimičnog ili potpunog korištenja sistema za trgovanje, usljed prestanka rada telekomunikacionih linija ili kvara na lokaciji ovlaštenog korisnika nastalog iz razloga više sile ili zbog greške, odnosno nepravilnog rukovanja opremom od strane ovlaštenog korisnika;
  - nepravilnost u radu sistemskog softvera i hardvera na lokaciji korisnika sistema;
  - nepravilnu ili nepotpunu obradu ili prenos podataka;
  - greške SASE Brokera na BTS-u ili izmjene na konekciji do BTS-a;
  - greške u procedurama koje se koriste za omogućavanje normalnog funkcionisanja sistema u vanrednim situacijama koje obuhvataju razloge više sile;
  - druge probleme, greške ili nepravilnosti u BTS-u, a koji su uzrokovani neočekivanim okolnostima ili događajima na koje Berza nije mogla uticati, odnosno koji su van kontrole Berze.

Član 106.

- (1) Ako ovlaštena lica Berze u toku trajanja trgovanja, utvrde da se radnjama sa klijentske radne stanice prouzrokuje ometanje normalnog funkcionisanja BTS-a, Berza će iz BTS-a privremeno isključiti tu klijentsku radnu stanicu, navodeći razloge za isključenje i upozoriti Korisnika sistema da prestane sa nedozvoljenim radnjama.
- (2) Član Berze je dužan da odmah preduzme sve aktivnosti na prestanku radnji iz prethodnog

juni 2006.

stava, ili otklanjanju njihovih uzroka i da o tome odmah obavjesti Berzu, koja će, uvidom u njegov izvještaj o preduzetim aktivnostima, ponovo uključiti klijentsku radnu stanicu u BTS-u.

- (3) Član Berze u smislu ovog člana, odgovoran je za štetu učinjenu radnjama iz stava 1. ovog člana, prema Berzi i drugim korisnicima sistema.

Član 107.

- (1) Član Berze i ovlašteni korisnik BTS-a odgovorni su za svako postupanje suprotno odredbama ovih Pravila.
- (2) U slučajevima iz prethodnog stava, kao i u slučaju ponovljenih radnji iz prethodnog člana, Berza isključuje klijentsku radnu stanicu iz BTS-a, o čemu obavještava korisnika sistema, navodeći razloge isključenja.

Dani trgovanja i trajanje Berzanskog trgovanja

Član 108.

- (1) Berzansko trgovanje se odvija radnim danima koje Uprava određuje kao dane za trgovanje. Za državne praznike, druge slobodne dane i u slučaju posebnih okolnosti se na Berzi ne trguje.
- (2) Uprava određuje vremenski raspored Berzanskog trgovanja u toku dana trgovine. Izmjena u rasporedu Berzanskog trgovanja mora se objaviti najmanje pet dana prije predviđene izmjene.
- (3) U izuzetnim slučajevima, 3/4 (75%) aktivnih članova Berze mogu pismenim putem predložiti izmjenu vremenskog rasporeda Berzanskog trgovanja.

Definicija naloga

Član 109.

- (1) Nalog je jednostrana izjava volje nalogodavca upućena profesionalnom posredniku u pisanom obliku da u svoje ime i za račun nalogodavca obavi određeni posao sa vrijednosnim papirima
- (2) Naloga klijenata profesionalni posrednik izvršava unosom odgovarajućeg naloga u BTS.

Berzansko posredovanje

Član 110.

- (1) Prije prijema prvog naloga pojedine stranke za kupovinu, odnosno prodaju vrijednosnih papira, član Berze mora sa tom strankom zaključiti ugovor o obavljanju brokerskih poslova u pismenom obliku. Ugovor o obavljanju brokerskih poslova je ugovor kojim se član berze obavezuje da će izvršavati kupovine i prodaje vrijednosnih papira po nalogima i za račun stranke, a stranka se obavezuje da će za obavljanje tih usluga plaćati proviziju i ostale naknade.
- (2) Ugovor o obavljanju brokerskih poslova u pismenom obliku se zaključuje u skladu sa propisima Komisije.
- (3) Svaki nalog koji član Berze dobije od svoje stranke, mora sadržavati sve potrebne podatke za nesmetano i jasno izvršavanje naloga, naročito vrstu naloga, rok važenja, vrstu i količinu vrijednosnih papira koji su predmet naloga.

Stanja vrijednosnih papira

Član 111.

- (1) U sistemu BTS se pojedini vrijednosni papir može nalaziti u jednom od slijedećih stanja:
  - **trgovan** – njime se trguje preko BTS, u skladu sa Pravilima,

juni 2006.

- **zadržan** – sistem BTS ne omogućava zaključenje poslova sa njim, unos naloga je moguć,
  - **zaustavljen** – sistem BTS ne omogućava zaključenje poslova sa njim, unos naloga nije moguć,
  - **privremeno ili trajno isključen** – vrijednosni papir se privremeno ili trajno isključuje iz sistema BTS.
- (2) Stanje vrijednosnih papira se mijenja na osnovu rješenja Uprave ili Odbora, kada su za to ispunjeni uslovi iz Pravila.

Primanje naloga stranaka

Član 112.

- (1) Član Berze prima naloge stranaka za kupovinu, odnosno prodaju vrijednosnih papira u sjedištu društva, odnosno u poslovnici koja izvršava naloge stranaka.
- (2) Član Berze može primiti naloge stranaka i u sopstvenoj poslovnici koja ne izvršava naloge stranaka, odnosno u poslovnici pravnih lica koje u ime i za račun člana Berze primaju naloge stranaka, u skladu sa propisima Komisije i Pravilima Berze, i ako se stranka u toj poslovnici člana berze, odnosno pravnog lica lično javi.
- (3) Kada član Berze prima naloge na način iz drugog stava ovog člana, opšti uslovi poslovanja člana Berze moraju određivati rok u kome nalog mora biti prosljeđen u sjedište člana Berze, odnosno u poslovnicu člana Berze koja izvršava naloge stranaka u skladu sa Pravilima Berze. Na tu odredbu opštih uslova poslovanja stranka mora biti izričito upozorena prilikom izdavanja naloga.
- (4) Smatra se da je nalog primljen kada ga primi član berze u sjedištu, odnosno poslovnici člana berze koja izvršava naloge stranaka.
- (5) Nalog se može primiti telefonski ili na elektronski način ukoliko član Berze ima obezbjeđen sistem arhiviranja i identifikacije klijenata na taj način primljenih naloga. U skladu sa propisima Komisije, takav nalog će naknadno biti potvrđen nalogom za trgovanje u pisanom obliku.
- (6) Arhiva primljenih naloga na način iz stava 5. ovog člana, mora se čuvati pet (5) godina od kraja poslovne godine u kojoj je došlo do poslovnog događaja, na način koji omogućuje njihovo nesmetano pregledanje.
- (7) Član Berze koji izvršava nalog klijenta dužan je da preduzme sve aktivnosti kako bi se nalog nesmetano izvršio. Ovo uključuje i osiguranje prenosa vrijednosnih papira koji su predmet naloga sa registarskog računa klijenta na njegov klijentski račun otvoren kod člana Berze.
- (8) Član Berze mora osigurati svoje klijente sa pravovremenim i potpunim informacijama o trgovini na Berzi, a koje se tiču aktivnosti koje su poduzete po nalogu klijenta.

Potvrda o prijemu naloga stranke

Član 113.

- (1) Član Berze mora stranci uručiti potvrdu o prijemu naloga koja sadrži:
  - oznaku da se radi o prijemu naloga,
  - ime i prezime stranke,
  - broj računa stranke kod Registra,
  - datum i vrijeme (sat i minut) prijema naloga, u slučaju prijema naloga u poslovnici člana Berze ili drugog pravnog lica koja ne izvršava naloge unosi se i datum i vrijeme prosljeđivanja naloga u sjedište ili poslovnicu člana koja izvršava naloge,
  - oznaku vrijednosnog papira,
  - vrstu naloga (kupovni, prodajni),
  - tip naloga s obzirom na cijenu i vrijeme važenja,
  - količinu,

juni 2006.

- eventualne druge uslove za izvršenje naloga,
  - naziv člana berze i poslovnicu člana Berze, odnosno pravnog lica u čijoj se poslovnici prima nalog,
  - ime i prezime i potpis odgovornog lica člana Berze,
- (2) Član Berze mora stranci poslati potvrdu o prijemu naloga najkasnije slijedeći radni dan nakon prijema naloga.
  - (3) Odredbe prethodnih stavova ovog člana se smislaono primjenjuju i u slučaju izmjene odnosno opoziva naloga.

Odbijanje prijema naloga

Član 114.

- (1) Član je dužan primiti nalog stranke, ukoliko je isti izdat u skladu sa zakonom, propisima Komisije, Pravilima i ostalim aktima Berze.
- (2) Ako član ne želi primiti nalog stranke, o tome mora stranku obavijestiti odmah. U obavještenju mora navesti razlog odbijanja prijema naloga.
- (3) Član Berze nije dužan primiti nalog stranke u slijedećim slučajevima:
  - kada član Berze može ustanoviti da stranka na svom registarskom računu ne posjeduje dovoljnu količinu vrijednosnih papira za ispunjenje naloga,
  - kada stranka, istovremeno sa nalogom za prodaju, članu Berze preda odgovarajući nalog za prijenos vrijednosnih papira sa registarskog na klijentski račun, a član Berze može ustanoviti da prijenos po osnovu naloga nije moguće izvršiti,
  - kada član Berze može ustanoviti da avans u predviđenom roku nije bio položen od strane stranke,
  - ako je vidljivo da se radi o fiktivnom nalogu.
  - ukoliko bi se izvršenjem naloga prekršili zakoni i propisi Komisije za vrijednosne papire koji regulišu ograničenje učešća u emitentima kao i preuzimanje dioničkih društava.

Pokrivenost naloga klijenata

Član 115.

- (1) Nalozi klijenata za trgovanje koje član Berze izvršava moraju prije izvršenja biti u potpunosti pokriveni s obzirom na cijenu i količinu, bez obzira da li se radi o nalogima za kupovinu ili za prodaju.
- (2) Provjera pokrivenosti podrazumijeva:
  - prijenos vrijednosnih papira sa Registarskog na klijentski račun u skladu sa nalogom klijenta,
  - za kupovne naloge: da li je klijent uplatio avans, u skladu sa propisima Komisije za vrijednosne papir, na namjenski račun brokerske kuće,
  - za prodajne naloge: da li klijent ima dovoljno slobodno raspoloživih vrijednosnih papira na svom računu kod Registra vrijednosnih papira u FBiH.
- (3) Član Berze u potpunosti je odgovoran za postupanje sa nalogima za trgovanje i odgovara za štetu koju prouzrokuje klijentu svojim nepravilnim, neodgovornim ili nemarnim postupanjem sa njegovim nalogom.

Izvršavanje naloga stranaka

Član 116.

- (1) Član Berze smije naloge za kupovinu, odnosno prodaju tržišnih vrijednosnih papira izvršavati samo preko BTS-a, osim u slučaju poslovanja sa blokovima vrijednosnih papira.
- (2) Član Berze mora izvršiti nalog stranke na način kao što glasi, a u skladu sa pozitivnim propisima.

juni 2006.

- (3) Ako stranka u nalogu ne odredi cijenu po kojoj član mora izvršiti nalog za kupovinu, odnosno prodaju vrijednosnih papira, takav nalog prestaje važiti istekom dana u kojem ga je član Berze primio, odnosno istekom prvog sljedećeg radnog trgovačkog dana ukoliko je nalog primljen u vrijeme kada nije moguće unositi naloge u BTS. Broker izvršava ovaj nalog unosom naloga bez navođenja cijene.
- (4) Član Berze dužan je obezbijediti da se nalog izvrši u roku od 24 sata nakon njegovog prijema bez obzira na vrstu ovlaštene lokacije u kojoj je nalog primljen.

Način izvršavanja naloga stranaka

Član 117.

- (1) Član Berze izvršava naloge stranaka za kupovinu, odnosno prodaju vrijednosnih papira unosom odgovarajućeg naloga u u BTS u sjedištu člana Berze, odnosno u poslovnicu člana Berze koja izvršava naloge stranaka u skladu sa Pravilima Berze i propisima Komisije.
- (2) Član Berze mora izvršiti nalog stranke odmah kada su ispunjeni uslovi za izvršenje naloga. Smatra se da su uslovi za izvršenje ispunjeni kada član Berze primi nalog i prođe rok za odbijanje naloga, a to omogućavaju pravila o djelovanju BTS, te nakon što izvrši provjeru pokrivenosti naloga u skladu sa ovim Pravilima.
- (3) Član Berze mora izvršavati naloge stranaka za kupovinu, odnosno prodaju vrijednosnih papira po redoslijedu prijema odgovarajućih naloga za takvu kupovinu, odnosno prodaju, u skladu sa propisima Komisije za vrijednosne papire.
- (4) Član Berze ne smije kupiti, odnosno prodati vrijednosni papir za svoj račun ili za račun zaposlenog kod člana Berze ako zbog takve kupovine, odnosno prodaje ne bi mogao izvršiti istovremeni nalog stranke za kupovinu, odnosno prodaju, odnosno ako bi to bilo moguće izvršiti samo pod uslovima koji su za stranku manje povoljni.

Povlačenje naloga

Član 118.

- (1) Član Berze može za vrijeme otvorenog tržišta izvršiti povlačenje naloga klijenta iz BTS-a ukoliko posjeduje odgovarajući nalog klijenta, te vremenski raspored trgovanja to dozvoljava.
- (2) Berza može povući naloge za trgovanje člana Berze iz BTS-a u slijedećim slučajevima:
  - prilikom zaustavljanja, tj. suspendovanja ili trajnog obustavljanja trgovine određenim vrijednosnim papirom,
  - trajnog isključenja člana iz poslovanja na Berzi,
  - na pismeni zahtjev člana Berze, ukoliko isti nije u mogućnosti sam obaviti povlačenje,
  - u slučaju greške u funkcionisanju BTS-a ili neke druge tehničke greške u informacionom sistemu.

Izvršavanje naloga za račun više stranaka

Član 119.

- (1) Kada član Berze istovremeno primi više naloga stranaka za kupovinu odnosno prodaju vrijednosnih papira sa jednakim uslovima izvršenja, takve naloge može udružiti u jedan nalog i izvršiti ga (u daljem tekstu: nalog za zajednički račun).
- (2) Pri trgovanju za zajednički račun, član Berze ne smije zaključivati poslove za svoj račun, odnosno račun zaposlenog kod člana Berze.
- (3) Kada se na osnovu naloga za zajednički račun zaključi jedan ili više poslova, član Berze mora prava i obaveze iz takvog posla, odnosno poslova prenijeti na stranke prema slijedećim pravilima:

juni 2006.

- ako je posao, odnosno poslove zaključio za jednaku cijenu, a količina vrijednosnih papira nije dovoljna za izvršenje cjelokupnih naloga svih stranaka, najprije se u cjelini izvrši nalog one stranke koju je član Berze primio prije naloga slijedeće stranke,
- ako je poslove zaključio po različitim cijenama, za najpovoljniju cijenu se najprije u cjelini izvrši nalog stranke koji je član Berze primio prije naloga slijedeće stranke.

Preknjiženje vrijednosnih papira na račun stranke

Član 120.

- (1) Član berze mora, u skladu sa pravilima koja regulišu ispunjenje obaveza iz zaključenih berzanskih poslova, osigurati da se na dan ispunjenja posla vrijednosni papiri koje je kupio za račun pojedine stranke preknjiže na račun te stranke.

Novčana sredstva stranaka

Član 121.

- (1) Član Berze mora kod banke sa kojom je sklopio ugovor o obavljanju poslova depozitara (u daljem tekstu: depozitar) otvoriti poseban račun preko kojeg prima uplate i vrši isplate iz poslova koje je zaključio za račun stranaka i vodi novčana sredstva stranaka.
- (2) Član Berze preko računa iz prvog stava ovog člana ne smije primati uplate i izvršavati isplate iz poslova koje je zaključio za svoj račun.
- (3) Član Berze mora sa novčanim iznosom za prodane vrijednosne papire, iznose unovčenih kupona, odnosno dividende, te neiskorištenim avansom postupiti u skladu sa pozitivnim propisima.
- (4) Član Berze ne smije upotrebljavati novčana sredstva stranaka ni za svoj račun ni za račun drugih stranaka.

Obračun obavljenog posla

Član 122.

- (1) Član Berze mora najkasnije slijedeći radni dan po ispunjenju obaveze iz posla koji je zaključio za račun stranke, stranci poslati obračun obavljenog posla.
- (2) Ispis iz prvog stava ovog člana mora obuhvatati slijedeće podatke:
  - ime i prezime, odnosno naziv stranke,
  - broj računa stranke kod Registra,
  - oznaku vrijednosnog papira,
  - količinu,
  - cijenu,
  - vrstu posla (kupovina odnosno prodaja),
  - datum i vrijeme zaključenja posla,
  - obračun provizija,
  - iznos eventualnog avansa za kupovinu,
  - ukupnu visinu obaveze, odnosno potraživanja stranke po eventualno položenom avansu,
  - potpis odgovornog lica člana Berze.

Osiguranje izvršenja finansijskih obaveza

Član 123.

- (1) Član Berze je dužan uredno i u roku da izvršava finansijske obaveze koje iz zaključenih transakcija proizilaze.

juni 2006.

- (2) Član Berze je dužan da, kao osiguranje za uredno izvršavanje finansijskih obaveza, na zahtjev Berze deponuje kod Berze instrumente obezbjeđenja plaćanja koje odredi Uprava Berze svojom odlukom.
- (3) Berza je ovlaštena da aktivira instrumente obezbjeđenja plaćanja iz stava 2. ovog člana ukoliko član Berze o roku dospelosti ne ispunjava obaveze u smislu stava 1. ovog člana.

Evidencija naloga i poslova sa vrijednosnim papirima

Član 124.

- (1) Članovi Berze moraju voditi evidenciju naloga u koju upisuju sve naloge stranaka u vezi sa kupovinom i prodajom vrijednosnih papira, u skladu sa propisima Komisije i Berze.

Član 125.

- (1) Član Berze mora čuvati evidenciju svih naloga i evidenciju o svim zaključenim poslovima najmanje pet (5) godina od kraja poslovne godine u kojoj je došlo do poslovnog događaja koji dokumenti iskazuju.

Stanja naloga

Član 126.

- (1) U sistemu BTS se pojedini nalozi mogu nalaziti u jednom od slijedećih stanja:
  - **aktivan** – njihovo izvršavanje je u skladu sa ograničenjima cijena u članu 144.,
  - **neaktivan** – nalog čije bi izvršavanje značilo kršenje odredaba člana 144. Sistem BTS ne omogućava zaključivanje poslova sa neaktivnim nalogima,
  - **zadržan** – nalog koji nije dozvoljeno izvršiti. Naloge može u skladu sa Pravilima zadržati berza ili član. Ponovno ih može aktivirati samo član. Pri aktiviranju, nalozi dobijaju novu vremensku oznaku i, u skladu sa ograničenjem iz člana 144. Pravila, postavljaju se u aktivno, odnosno neaktivno stanje.
- (2) Kod izmjene graničnih vrijednosti ograničenja u članu 144. Pravila, sistem BTS premješta nalog u odgovarajuće aktivno, odnosno neaktivno stanje, pri čemu se ne mijenja vremenska oznaka naloga.

Vrste naloga

Član 127.

Klijent prilikom izdavanja naloga ima slijedeće mogućnosti odabira:

- (1) Obzirom na vrstu: kupovni ili prodajni nalog
- (2) Obzirom na cijenu: tržišni, limitirani i limitirani sa diskrepcijom
- (3) Obzirom na vrijeme validnosti naloga: dnevni, otvoreni i nalog do određenog datuma
- (4) Obzirom na dodatne uslove prikaza i izvršenja: nalog sa rasponom, nalog sa rasponom i odstranjenjem neizvršene količine i nalog sa skrivenom količinom.
- (5) Obzirom na posebne uslove izvršenja: nalog na sve ili ništa, nalog sa minimalnom količinom prvog zaključenog posla i nalog sa minimalnom količinom svih zaključenih poslova.
- (6) Mogućnost izdavanja pojedinih vrsta naloga ograničena je algoritmom trgovine koji se koristi (aukcijski ili kontinuirani)

Cjenovno ograničenje

Član 128.

- (1) Vrste naloga, obzirom na kurs vrijednosnih papira, su:
  - **tržišni nalog** – nalogodavac ne postavlja ograničenja s obzirom na kurs. Izvršava se unosom naloga u BTS bez navođenja cijene.

juni 2006.

- **limitirani nalog sa diskrecijom** – nalogodavac postavlja gornju granicu (kupovni nalog) tj. donju granicu (prodajni nalog) i ovlašćuje brokera da smije izvršiti nalog (unosom naloga u BTS) po cijeni koja je 20% manja od limita (kupovni nalog) tj. 20% veća od limita (prodajni nalog). Ovaj nalog važi maksimalno 30 dana od dana izdavanja naloga..
- **limitirani nalog** – nalogodavac određuje gornji limit (kupovni nalog) ili donji limit (prodajni nalog) po kojem je spreman kupiti/prodati vrijednosne papire koji su predmet naloga. Nalog se izvršava unosom naloga sa navedenom cijenom u BTS.

Ograničenja vremenske validnosti naloga

Član 129.

- (1) Nalozi sa ograničenjem vremenske validnosti su nalozi gdje su, pored obaveznih komponenata unosa naloga dati i vremenski uslovi važenja naloga. Standardna postavka BTS-a je dnevni nalog (tj. Ukoliko se u nalog ne unese drugačije, nalog se smatra dnevnim nalogom. Moguća je dodatna upotreba skrivene količine ili posebnih uslova izvršenja. Mogući su slijedeći oblici naloga sa dodatnim uslovom vremenskog važenja:
- **dnevni nalog** – važi samo isti dan na koji je unesen, a nakon zatvaranja, BTS neizvršene dnevne naloge automatski odstranjuje prije početka trgovanja slijedećeg dana,
  - **otvoreni nalog** – važi do izvršenja na tržištu, odnosno do odstranjenja od strane člana Berze koji ga je unio, kada primi odgovarajući nalog klijenta. Otvoreni nalog važi najviše šest (6) mjeseci od dana unosa, nakon čega ga BTS automatski odstranjuje.
  - **nalog do uključno određenog datuma** – je nalog koji važi od trenutka izdavanja naloga do uključno određenog datuma. Nalog do uključno određenog datuma važi najviše šest (6) mjeseci od dana unosa naloga. Ako nalog nije ispunjen do uključno izabranog datuma ili u roku od šest (6) mjeseci od dana unosa, izmjene ili potvrde, BTS ga automatski odstranjuje.

Nalozi sa dodatnim uslovima prikaza i izvršenja

Član 130.

- (1) Nalozi sa dodatnim uslovima načina prikaza i izvršenja su nalozi gdje se pored obaveznih komponenata unosa unose podaci koji znače dodatne uslove za zaključenje posla odnosno za prikaz naloga na tržištu.
- (2) Mogući su slijedeći nalozi sa dodatnim uslovima načina prikaza i izvršenja:
- **nalog sa rasponom** – jednokratnim unosom omogućava kupovinu ili prodaju vrijednosnog papira po različitim kursovima do navedenog ograničenja, odnosno do ograničenja u članu 144. Neizvršena količina naloga ostaje u BTS-u sa kursom unesenog naloga. Nalog sa rasponom je moguć samo kada je tržište otvoreno i ako postoji suprotni nalog sa boljim ili jednakim kursom od onog koji je naveden u nalogu člana berze. Upotreba drugih dodatnih ili posebnih uslova nije moguća. Ova vrsta naloga moguća je samo kod dionica kojima se trguje po kontinuiranom algoritmu. Broker je obavezan nalog klijenta izvršiti sa opcijom "nalog sa rasponom" ukoliko su kumulativno ispunjeni slijedeći uslovi:
    - predmetnim dionicama se trguje na kontinuirani način
    - cijena iz naloga je tolika da će se spojiti sa više suprotnih naloga različitih cijena
  - **nalog sa rasponom i odstranjenjem neizvršene količine** – jednokratnim unosom omogućava kupovinu ili prodaju vrijednosnih papira po različitim kursovima do navedenog ograničenja, odnosno do ograničenja u članu 144. pri čemu se neizvršena količina naloga odstranjuje iz sistema BTS. Nalog sa rasponom i odstranjenjem neizvršene količine je moguć je kod aukcijskog i kontinuiranog načina trgovine. Ukoliko se predmetnim dionicama trguje kontinuirano, unos ove dodatnog uslova izvršenja

juni 2006.

moguć je samo ako je tržište otvoreno i ako još postoji suprotan nalog sa boljim ili jednakim kursom od onog koji je naveden u nalogu člana berze. Kod aukcijskog načina trgovine, unos ovog dodatnog uslova izvršenja moguć je samo ukoliko su kumulativno ispunjeni slijedeći uslovi:

- za predmetne dionice je datog dana ustanovljen aukcijski kurs
- cjenovno ograničenje naloga klijenta odgovara aukcijskom kursu predmetnih dionica za taj dan

Upotreba drugih dodatnih ili posebnih uslova nije moguća.

- **nalog sa skrivenom količinom** – je nalog kod kojeg na tržištu nije prikazana cjelokupna količina naloga. Na tržištu je prikazana samo vidljiva količina vrijednosnih papira, a ostatak do cjelokupne količine naloga je pohranjen u skrivenoj količini naloga, koja na tržištu nije vidljiva. Kod "sve ili ništa" naloga, unos skrivene količine nije moguć. U BTS se takav nalog primjereno označava. Upotreba drugih dodatnih uslova načina prikaza i izvršenja nije moguća. Unos naloga sa skrivenom količinom moguć je kod aukcijskog i kontinuiranog načina trgovine.

(3) Uprava utvrđuje minimalan broj lotova u skrivenoj količini kod datog naloga.

Naloz i sa posebnim uslovima izvršenja

Član 131.

- (1) Naloz i sa posebnim uslovima izvršenja su naloz i kod kojih je, pored obaveznih komponenata kod unosa naloga, dato i ograničenje najmanje moguće količine kojom je moguće zaključiti posao. Takvi naloz i se na tržištu prikazuju odvojeno od naloga bez posebnih uslova, te su primjereno označeni. Naloz i sa posebnim uslovima izvršenja se ne uzimaju u obzir kod izračunavanja ravnotežnog kursa.
- (2) Vrste naloga sa posebnim uslovima izvršenja su:
  - **“sve ili ništa” nalog** – je nalog koji se izvršava samo ako se izvrši cjelokupna količina naloga. Nalog se na tržištu prikazuje odvojeno od naloga bez posebnih uslova, te je primjereno označen. Moguća je upotreba ograničenja vremenske validnosti naloga.
  - **nalog sa minimalnom količinom prvog zaključenog posla** – je nalog kod kojeg se prvi posao zaključuje količinom koja je jednaka ili veća od minimalne količine koju određuje član berze, a preostali dio naloga se mijenja u ograničeni nalog. Moguća je upotreba ograničenja vremenske validnosti naloga.
  - **nalog sa minimalnom količinom svih zaključenih poslova** – je nalog kod kojeg se poslovi zaključuju samo količinom koja je jednaka ili veća od minimalne količine koju odredi član berze. Ukoliko je preostali dio naloga manji od minimalne količine tog naloga, isti se mijenja tako da je minimalna količina jednaka preostaloj količini naloga. Moguća je upotreba ograničenja vremenske validnosti naloga.
- (3) Unos naloga iz prethodnog stava nije moguć pri aukcijskom načinu trgovanja.

Vrijeme unosa naloga

Član 132.

- (1) Vrijeme unosa naloga je vrijeme koje BTS dodjeljuje nalogu pri njegovoj registraciji u centralnoj elektronskoj knjizi naloga u BTS. Pri određivanju vremenske oznake naloga uvažava se vrijeme sistema BTS. Nalogu se dodjeljuje jedinstveni identifikacijski broj (order number)

Redoslijed naloga

Član 133.

- (1) Pri unosu naloga u BTS, ovaj svakom nalogu dodjeljuje vremensku oznaku koja je jednaka vremenu unosa.

juni 2006.

- (2) Redosljed naloga BTS određuje tako da pri izvršavanju aktivnih kupovnih naloga imaju prednost aktivni nalozi sa višom cijenom odnosno pri izvršavanju aktivnih prodajnih naloga aktivni nalozi sa nižom cijenom. Ako je u okviru iste cijene više aktivnih naloga, redosljed se određuje tako da prednost imaju aktivni nalozi sa manjom vremenskom oznakom. Zadržani nalozi se pri određivanju redosljeda ne uzimaju u obzir.
- (3) Ukoliko nalog sa posebnim uslovom izvršenja s obzirom na odredbe prethodnog stava ima prednost pred pojedinim drugim nalogima, ali ga zbog posebnog uslova nije moguće izvršiti, preskoči se pri izvršavanju pojedinog suprotnog naloga. Izvršavanje suprotnog naloga se nastavlja na slijedećem nalogu po redosljedu s obzirom na prethodni stav.
- (4) Zaključivanje poslova mimo redosljeda naloga iz prethodna dva stava nije dozvoljeno.

Obavezne i proizvoljne komponente pri unosu naloga u BTS

Član 134.

- (1) Pri unosu naloga u BTS obavezne su slijedeće komponente:
  - simbol vrijednosnog papira
  - oznaka člana Berze
  - oznaka brokera
  - količina vrijednosnih papira za kupovinu ili prodaju
  - vrsta računa
  - broj računa
- (2) Pri unosu naloga u BTS proizvoljne su slijedeće komponente, tj zavise od naloga klijenta:
  - kurs vrijednosnog papira,
  - vremenska ograničenja validnosti naloga,
  - posebni uslovi vezani sa prikazom,
  - posebni uslovi vezani sa izvršenjem količine vrijednosnih papira,
  - navod koji služi kao napomenu brokeru.

Količina pri zaključenju berzanskih poslova

Član 135.

- (1) Preko BTS se trguje vrijednosnim papirima u lotovima čiju veličinu određuje Uprava. Jedan (1) lot predstavlja količinsku jedinicu za trgovanje na Berzi.
- (2) Količina može biti samo prirodni broj.

Vrijeme i mjesto zaključenja transakcije

Član 136.

- (1) Vremenom zaključenja transakcije smatra se onaj trenutak kada BTS, u skladu sa Pravilima, poveže nalog za kupovinu sa nalogom za prodaju vrijednosnih papira. Kao vrijeme zaključenja se uvažava vrijeme na sistemu BTS, kada BTS automatski zaključi poslove s obzirom na slaganje uslova aktivnih naloga, uvažavajući redosljed iz člana 133. Pravila.
- (2) Prilikom zaključenja transakcije, BTS dodjeljuje svakoj transakciji jedinstveni identifikacijski broj (broj tiketa).
- (3) Smatra se da je transakcija zaključena u mjestu sjedišta Berze.

Cjenovni korak

Član 137.

- (1) Cjenovni korak predstavlja najmanju dozvoljenu izmjenu kursa ponude za kupovinu ili za prodaju vrijednosnih papira pri unošenju naloga.
- (2) Cjenovni korak za pojedini vrijednosni papir u kotaciji određuje Uprava.

juni 2006.

Moguća stanja tržišta

Član 138.

- (1) Tržište BTS-a se može nalaziti u jednom od slijedećih stanja:
  - zatvoreno (closed): unos, izmjena i povlačenje naloga nije moguća. Transakcije se ne sklapaju. Moguć uvid u sopstvene naloge, ali ne i u dubinu tržišta.
  - pred-otvaranje (pre-open): pregled, unos, izmjena i povlačenje naloga je moguća. Transakcije se ne sklapaju.
  - otvaranje (opening)
  - otvoreno tržište (open) - pregled, unos, izmjena, povlačenje i sklapanje transakcija shodno ovim Pravilima je moguće.
  - post-fiksing (post-trading): pregled moguć. Unos novih naloga i izmjena postojećih naloga je ograničena na naloge koji po cijeni odgovaraju aukcijskoj cijeni.
- (2) U toku dana trgovine po kontinuiranom algoritmu trgovine, tržište BTS-a prolazi kroz slijedeća stanja:
  - zatvoreno tržište
  - pred-otvaranje
  - otvaranje
  - otvoreno tržište
  - zatvoreno tržište
- (3) U toku dana trgovine po aukcijskom algoritmu trgovine, tržište BTS-a prolazi kroz slijedeća stanja:
  - zatvoreno tržište
  - pred-otvaranje
  - otvaranje
  - post-fiksing
  - zatvoreno tržište
- (4) Uprava određuje tačan vremenski raspored trajanja pojedinih stanja tržišta.
- (5) Kod hibridnih načina trgovine iz člana 93. stav (3) ovih Pravila, Uprava može definisati poseban raspored stanja tržišta.

Otvaranje tržišta

Član 139.

- (1) Otvaranje tržišta je proces prelaska tržišta iz stanja pred-otvaranja u stanje otvorenog tržišta kod kontinuirane trgovine, tj prelazak tržišta iz stanja pred-otvaranja u stanje post-fiksinga kod aukcijske trgovine. U ovom periodu nije moguće unositi nove, odnosno mijenjati ili odstranjivati postojeće naloge. Proces otvaranja tržišta izvodi se u 3 uzastopna koraka:
  - početak otvaranja tržišta je slučajno određen od strane BTS u periodu od 5 minuta
  - otvaranje tržišta bez naloga sa posebnim uslovima izvršenja
  - provjeravanje mogućnosti izvršenja naloga sa posebnim uslovima izvršenja.
- (2) Otvaranje tržišta bez naloga sa posebnim uslovima izvršenja se u zavisnosti od stanja na tržištu izvodi na jedan od slijedećih načina:
  - ako je najbolji kurs ponude viši od najboljeg kursa tražnje, poslovi se ne zaključuju,
  - ako je najbolji kurs tražnje jednak ili viši od najboljeg kursa ponude, poslovi se zaključuju po ravnotežnom kursu, prema redoslijedu naloga iz člana 133. Pravila.
- (3) Po zaključenom postupku otvaranja tržišta bez naloga sa posebnim uslovima izvršenja, nalozi sa posebnim uslovima izvršenja izvršavaju se tako da se uzastopno provjerava mogućnost njihovog izvršavanja prema redoslijedu naloga iz člana 133. Pravila.

juni 2006.

- (4) Po završetku provjeravanja naloga sa posebnim uslovima izvršenja, postupak otvaranja tržišta je završen. Kontinuirana trgovina se nalazi u stanju otvorenog tržišta, dok za aukcijsku trgovinu nastupa period post-fiksinga.

Ravnotežni kurs

Član 140.

- (1) Ravnotežni kurs je kurs pri kojem se, pri otvaranju tržišta, poslovi među nalogima bez posebnih uslova zaključuju tako da je postignut količinski najveći obim prometa vrijednosnim papirom.
- (2) Ako se najveći obim prometa vrijednosnim papirima može postići kod više različitih kurseva, ravnotežni kurs je onaj pri kojem ostaje najmanje viška vrijednosnih papira.
- (3) Ako postoji više naloga pri kojem bi višak, iz stava 2. ovog člana, bio isti, uzima se najviši kurs ukoliko se radi o nalogu za ponudu, odnosno najniži kurs ukoliko se radi o nalogu za potražnju.
- (4) Ako postoji više kurseva sa istom količinom i istovjetnim viškom, uzima se kurs koji je bliži zadnjem ravnotežnom kursu. Ako dva kursa imaju istu razdaljinu od zadnjeg ravnotežnog kursa, uzima se veći kurs.
- (5) Ukoliko postoji više kurseva sa istom količinom i istim ostatkom/viškom i ne postoji zadnji ravnotežni kurs, uzima se srednja cijena koja se zaokružuje na sljedeći cijeloviti kurs.

Otvoreno tržište

Član 141.

- (1) Kod kontinuiranog trgovanja, u vrijeme kada je tržište otvoreno za trgovanje, BTS automatski zaključuje posao s obzirom na slaganje uslova aktivnih naloga, pri čemu se uvažava redoslijed iz člana 133. Pravila.
- (2) Ako je kod kontinuiranog trgovanja uneseni kurs tražnje viši, odnosno uneseni kurs ponude niži, od najboljeg suprotnog kursa, te su ispunjeni ostali uslovi, BTS u okviru ograničenja člana 144. automatski zaključuje poslove po kursu najpovoljnijeg suprotnog naloga. Zaključivanje poslova sa eventualnim ostatkom naloga se izvodi na visinu unesenog kursa.
- (3) Ako je kod aukcijskog trgovanja uneseni kurs potražnje viši, odnosno kurs ponude niži od najboljeg suprotnog kursa, te su ispunjeni ostali uslovi, BTS u okviru ograničenja iz člana 144. automatski zaključuje poslove po ravnotežnom kursu. Kod sklapanja poslova prednost imaju nalozi sa manjom vremenskom oznakom, ukoliko je njihov kurs jednak ili povoljniji od ravnotežnog kursa.
- (4) Kod aukcijskog trgovanja tržište je otvoreno samo u momentu aukcije, kada BTS u skladu sa članom 139. i 140. vrši povezivanje naloga u transakcije. Na aukciju slijedi post-fiksing faza, kada je moguće isključivo sklapanje transakcija sa već postojećim nalogima, uz korištenje specijalnog uslova "sa rasponom i odstranjenjem neizvršene količine (FOK-nalog). Unos naloga u ovom periodu moguć je isključivo ukoliko su kumulativno ispunjeni sljedeću uslovi:
  - za predmetne dionice je za taj dan utvrđen aukcijski kurs
  - cjenovno ograničenje naloga klijenta odgovara aukcijskom kursu predmetnih dionica za taj dan
- (5) Mogućnost izvođenja aktivnosti iz stava 4. ovog člana, određuje Uprava Berze.

Vrste računa

Član 142.

- (1) BTS omogućava upotrebu sljedećih vrsta računa:
  - *kućni (dilerski) račun* - je račun koji članovi berze upotrebljavaju za naloge koje izvršavaju u svoje ime i za svoj račun. Član berze može imati samo jedan kućni račun. Član berze može poslovati za svoj račun samo preko svog kućnog računa

juni 2006.

- *račun klijenta*, je račun koji članovi berze upotrebljavaju za naloge koje izvršavaju u svoje ime i za račun nalagodavca. Kod svakog naloga za račun nalagodavca, brokeri moraju upisati oznaku računa klijenta
  - *zajednički račun*, je posebna vrsta računa klijenata, koji članovi berze upotrebljavaju za unos naloga, odnosno zaključivanje poslova u svoje ime i za tuđi račun, u skladu sa Pravilima.
  - *račun trgovanja vlastitim dionicama*, je račun koji članovi berze upotrebljavaju za naloge koje izvršavaju u svoje ime i za račun klijenta – emitenta vrijednosnih papira kojima se trguje.
- (2) Uprava može predložiti izmjenu Pravila, u svrhu upotrebe i drugih vrsta računa u BTS, u skladu sa zakonom i propisima Komisije.

Službeni jedinstveni kurs i jedinstveni kurs

Član 143.

- (1) Službeni jedinstveni kurs određenog dana je količinom ponderisana aritmetička sredina kurseva svih tržišnih poslova, zaključenih sa pojedinim vrijednosnim papire, koja se određuje na kraju trgovanja za taj dan. Ukoliko toga dana nije bio zaključen ni jedan posao, službenim jedinstvenim kursom se smatra službeni jedinstveni kurs prethodnog dana trgovanja.
- (2) Jedinstveni kurs je kurs iz prvog stava ovog člana koji se određuje tokom trgovanja na taj dan.
- (3) Pri izračunavanju službenog jedinstvenog kursa i jedinstvenog kursa pojedinih vrijednosnih papira, ne uzimaju se u obzir transakcije koje su nastale spajanjem naloga iz iste brokerske kuće (nenamjerni aplikacijski poslovi), osim u slučaju da se sve transakcije za predmetni vrijednosni papir tog dana nastale na ovaj način. U tom slučaju se u kursnoj listi službeni jedinstveni kurs označava slovom „A“.
- (4) Pri izračunavanju službenog jedinstvenog kursa i jedinstvenog kursa se, takođe ne uključuju poslovi sa blokovima vrijednosnih papira.
- (5) Službeni jedinstveni kurs pojedinog vrijednosnog papira se objavljuje na kursnoj listi Berze.
- (6) Svakog dana se oblikuje službeni jedinstveni kurs pojedinog vrijednosnog papira koji kotira na berzi. Početni kurs slijedećeg dana trgovanja je kurs prvog posla toga dana, osim kurseva poslova sa blokovima.

Ograničenja kurseva i privremeni prekid trgovanja

Član 144.

- (1) Poslovi sa vrijednosnim papirima koji su uvršteni u berzansku kotaciju ne mogu se zaključivati po kursovima koji za više od 10% odstupaju od zadnjeg službenog jedinstvenog kursa prethodnog dana trgovanja.
- (2) Prvi dan trgovanja pojedinim vrijednosnim papirom cijena vrijednosnog papira se formira slobodno.
- (3) Izuzetno od ograničenja iz prvog stava ovog člana, u slučaju kada se određenim vrijednosnim papirom nije trgovalo uzastopno šest (6) trgovina zbog velikih tržišnih neravnoteža ili prilikom drugih izvanrednih okolnosti kod pojedinog vrijednosnog papira, Uprava može ograničenje kurseva privremeno ukinuti, odnosno izmijeniti i o tome obavijestiti članove Berze i javnost.
- (4) Ako pri početku berzanskog trgovanja ili tokom njega nastupe veća kolebanja kursa, odnosno druge nenormalne okolnosti (npr. količina, tržišna neravnoteža itd.), uprava može izmijeniti period trgovanja tim vrijednosnim papirom, odnosno trgovanje za kraće vrijeme zaustaviti dok se te okolnosti ne normalizuju.
- (5) Uprava može odrediti da se poslovi sa pojedinim vrijednosnim papirom koji je uvršten na slobodno tržište zaključuju samo po kursovima za koje važe određena ograničenja cijena s

juni 2006.

obzirom na zadnji službeni jedinstveni kurs tog vrijednosnog papira. Rješenje o tome se usvaja bilo za pojedini vrijednosni papir, bilo za niz vrijednosnih papira, koji se mora navesti.

Zaustavljanje trgovanja vrijednosnim papirom

Član 145.

- (1) Ako postoji opravdana potreba zaštite interesa investitora, Uprava Berze smije privremeno zaustaviti trgovanje na Berzi sa određenim vrijednosnim papirom, kojim se trguje na Kotaciji ili na Slobodnom tržištu, na period do sticanja uslova za nastavak trgovine, a najduže deset (10) radnih dana, od dana donošenja rješenja o privremenoj obustavi trgovine vrijednosnim papirom.
- (2) Mjeru Uprave Berze o privremenom zaustavljanju trgovine Odbor za prijem u Kotaciju može produžiti za vrijeme do donošenja konačne odluke o predmetu.
- (3) Uprava Berze je dužna o mjeri bez odlaganja obavijestiti članove Berze, Komisiju i javnost, te je obrazložiti.

Poništenje transakcije

Član 146.

- (1) Sve transakcije obavljene na Berzi smatraju se konačnim, bez obaveze naknadne potvrde obje strane uključene u transakciju.
- (2) Transakciju može poništiti, Berza u skladu sa ovim Pravilima, ili lica ovlaštena zakonom.
- (3) Berza može, uz obostrani pristanak transakcijskih strana, poništiti zaključenu transakciju zbog zablude jednog člana. Transakcijske strane su dužne dostaviti Berzi prijedlog za poništenje sa obrazloženjem u pisanom obliku u roku od 60 minuta od trenutka sklapanja transakcije.
- (4) Za berzanske poslove koji se zaključuju u razdoblju od trideset (30) minuta prije završetka berzanskog trgovanja, moguće je dostaviti zahtjev najkasnije trideset (30) minuta po završetku trgovanja.
- (5) Berza može poništiti transakciju u slučaju obavještenja od strane Registra da transakciju nije moguće realizovati, zbog nedovoljnog broja vrijednosnih papira na računu prodavca ili zbog nepostojećeg računa kupca ili prodavca.

Izmjene zaključenog posla

Član 147.

- (1) Prenos posla sa računa klijenta na kućni račun i obratno, te sa računa jednog klijenta na račun drugog klijenta, moguće je samo u slučaju zablude pri unosu podataka o klijentu u BTS.
- (2) Broker koji je tražio prenos posla mora berzi dostaviti ispis iz evidencije naloga koji se odnosi na preneseni posao i ostalu dokumentaciju u vezi sa poslom koja dokazuje zabludu.
- (3) Zahtjevi za prenos se primaju najviše trideset (30) minuta po zatvaranju tržišta.
- (4) U slučaju primljenog zahtjeva iz trećeg stava ovog člana, berza može u sistemu BTS opozvati pogrešne podatke o zaključenom poslu i na osnovu propisane dokumentacije u BTS ponovno unijeti posao sa odgovarajućim podacima.

Završna obrada zaključenih berzanskih podataka

Član 148.

- (1) Izvještaj o poslovima zaključenim preko BTS-a, dostavlja se Registru u elektronskom obliku po isteku roka za eventualni raskid poslova.

Izvještaji o sklopljenim transakcijama

juni 2006.

Član 149.

- (1) Svakom članu koji je zaključio transakciju putem BTS-a, Berza će poslati zaključnicu njegovih transakcija.
- (2) Način dostave zaključnice određuje Berza.
- (3) Ukoliko Berza odredi da se zaključnice dostavljaju putem faksa, članovi Berze su dužni ostaviti uključene telefaks uređaje nakon završetka dnevnog trgovanja putem BTS-a kako bi im zaključnice mogle biti uredno dostavljene.
- (4) Član Berze koji je u predmetnom danu imao zaključene transakcije, a nije od Berze primio zaključnicu, dužan je to javiti Berz najkasnije do 08:45 slijedećeg radnog dana.
- (5) Ukoliko se zaključnica sklopljenih transakcija ne podudara sa brokerovom evidencijom o zaključenim transakcijama, član Berze mora bez odlaganja, a najkasnije do početka sljedećeg radnog dana koji slijedi iza dana na koji je zaključena transakcija, o tome u pisanom obliku obavijestiti Berzu. U slučaju nepodudaranja, mjerodavna je evidencija transakcija koju vodi Berza.

Berzanska kursna lista

Član 150.

- (1) Berzanska kursna lista se izrađuje po završenom berzanskom trgovanju. Naknadne popravke u potpisanim kursnim listama su moguće u slučaju greške pri izračunu odnosno u slučaju štamparskih grešaka. Ako dođe do greške pri objavi službenog jedinstvenog kursa, o tome se obavještava javnost i Komisija.
- (2) Podatke koje sadrži službena kursna lista Berze određuje Uprava, u skladu sa propisima Komisije za vrijednosne papire.
- (3) Način arhiviranja berzanskih kursnih lista određuje Uprava Berze.

Berzanski indeksi

Član 151.

- (1) U kursnoj listi se, pored kurseva, objavljuju i berzanski indeksi. Sadržaj, sastav i način određivanja indeksa određuje Uprava posebnim aktom.

Objavljivanje podataka o trgovini

Član 152.

- (1) Berza će podatke o trgovini učiniti dostupnim javnosti. Podatke o trgovini generira BTS ili uposlenici Berze, te oni predstavljaju isključivo vlasništvo Berze. Članovi Berze nemaju pravo, bez prethodne pismene dozvole Berze, podatke o trgovini uz naplatu ili bez naplate distribuirati ili drugim omogućiti da to čini.
- (2) Član Berze ne smije koristiti informacije sa trgovanja na štetu Berze ili drugih članova, niti u bilo kom smislu zloupotrebljavati informacije sa trgovanja.

Prodaja državnog kapitala

Član 153.

Prodaja paketa dionica u vlasništvu države može se obavljati na Berzi na osnovu Pravilnika o vanrednim aukcijama koji donosi Uprava Berze, a na koji Komisija za vrijednosne papire daje saglasnost.

4.2. TRGOVANJE VRIJEDNOSNIM PAPIRIMA NA SLOBODNOM TRŽIŠTU

Smislaona primjena odredaba

juni 2006.

Član 154.

- (1) Za trgovanje na slobodnom tržištu smisaono se primjenjuju sve odredbe Pravila koje važe za trgovanje na Kotaciji, izuzev onih koje ovo poglavlje drugačije uređuje.
- (2) Poslovanje na slobodnom tržištu se izvodi preko BTS-a. Članovi Berze mogu zaključivati poslove sa vrijednosnim papirima kojima se posluje na slobodnom tržištu samo na elektronski način preko BTS-a, osim u slučaju zaključenja poslova sa blokovima, u skladu sa Pravilima.
- (3) Na slobodnom tržištu ne važe ograničenja s obzirom na kurseve vrijednosnih papira iz člana 144. Pravila.
- (4) Uprava može odrediti da se poslovi sa pojedinim vrijednosnim papirom koji je uvršten na slobodno tržište zaključuju samo po kursevima za koje važe određena ograničenja cijena s obzirom na zadnji službeni jedinstveni kurs tog vrijednosnog papira. Rješenje o tome se usvaja bilo za pojedini vrijednosni papir, bilo za niz vrijednosnih papira, koji se mora navesti.

4.3. TRGOVANJE DIONICAMA IF-ova

Smisaona primjena odredaba

Član 155.

- (1) Za trgovanje dionicama IF-ova smisaono se primjenjuju odredbe Pravila koje regulišu trgovanje u Kotaciji i slobodnom tržištu.

4.4. TRGOVANJE BLOKOVIMA VRIJEDNOSNIH PAPIRA

Blok vrijednosnih papira

Član 156.

- (1) Blok vrijednosnih papira je, prema ovim Pravilima, najmanje ona količina vrijednosnih papira čija vrijednost, izračunata po slijedećim formulama, iznosi najmanje 500.000,00 KM i koja predstavlja najmanje 5% od ukupne količine emitovanih dionica iste klase:
  - a) **za dionice:**
 $\text{blok} = (\text{kurs vrijednosnog papira iz bloka}) \times (\text{broj lotova})$
  - b) **za obveznice:**
 $\text{blok} = (\text{kurs vrijednosnog papira iz bloka}) \times (\text{broj lotova}) \times (\text{nominalna vrijednost jednog lota})$
- (2) Uprava može izmjeniti kriterije iz stava 1. ukoliko se ukaže potreba za to.

Poslovi sa blokovima vrijednosnih papira

Član 157.

- (1) Član Berze može zaključiti posao sa vrijednosnim papirima koji su uvršteni u berzansku kotaciju ili slobodno tržište, izvan organizovanog tržišta, odnosno BTS, ako su ispunjena dva slijedeća uslova:
  - predmet takvog posla je blok vrijednosnih papira,
  - posao je član Berze zaključio samo za svoj račun i za račun jednog klijenta, odnosno član je posao zaključio za račun dva pojedina klijenta.
- (2) Poslovi sa blokovima vrijednosnih papira ne podliježu ograničenjima iz člana 144. Pravila Berze.
- (3) Kurs iz bloka može biti samo u rasponu od +/- 10% prosječnog kursa zadnjih pet dana trgovanja.

Prijavljivanje poslova sa blokovima

juni 2006.

Član 158.

- (1) Član Berze koji je zaključio posao sa blokom iz člana 156. Pravila izvan BTS, mora Berzi prijaviti zaključenje takvog posla na način propisan Uputstvima. Ako je posao sa blokom zaključen između članova Berze, posao mora prijaviti prodavac.

Objava zaključenja posla sa blokom

Član 159.

- (1) Berza mora objaviti prijavljeni posao sa blokom, tako što se u BTS unosi oznaka vrijednosnog papira, cijenu, količina i šifra člana, odnosno članova Berze koji su zaključili prijavljeni posao.
- (2) Član Berze mora najkasnije 60 minuta od početka trgovanja prijaviti blok transakciju.
- (3) Berza mora objaviti prijavljeni posao sa blokom u roku od 30 minuta nakon prijema potpune prijave sa svom pratećom dokumentacijom.
- (4) Berza mora objaviti prijavljeni posao sa blokom na način iz prvog stava ovog člana tako da su podaci, koji su predmet prijave, dostupni svim članovima Berze.

Raskid zaključenog posla

Član 160.

- (1) Za raskid, odnosno za prenos posla sa blokom se primjenjuju odredbe Pravila koje važe za berzanske poslove.

Objavljivanje zbirnih podataka

Član 161.

- (1) Berza dnevno objavljuje slijedeće zbirne podatke o zaključenim poslovima sa blokovima vrijednosnih papira, po pojedinom bloku:
  - broj poslova sa blokovima zaključenih sa pojedinim vrijednosnim papirom na taj dan,
  - ukupnu količinu pojedinih vrijednosnih papira koji su bili predmet poslova sa blokovima na taj dan,
  - promet u KM.
- (2) Zbirne podatke iz prvog stava ovog člana Berza objavljuje i u redovnim statističkim publikacijama i pregledima Berze.

Izveštavanje Komisije

Član 162.

- (1) Berza dnevno izvještava Komisiju o prijavama poslova sa blokovima.

4.5. POSTUPCI AKO BTS NE FUNKCIONIŠE

Neppravilno funkcionisanje ISDN komunikacijske linije

Član 163.

- (1) Berza je u svojim prostorijama dužna, osigurati pristup BTS-u za situaciju kada ne funkcioniše ISDN linija pojedinog člana, pri čemu svaki član ima pravo na upotrebu jedne radne stanice u prostorijama Berze. U tom slučaju, član mora prijaviti Berzi u najkraćem roku prekid ili smetnje u komunikaciji i pri tom može tražiti zadržavanje izvršenja svih svojih naloga unesenih u BTS sistem.

Mogućnosti člana za ponovni rad na BTS-u

juni 2006.

Član 164.

- (1) Berza omogućuje članu da preko svoje rezervne telefonske linije (ako je član ima instaliranu) uspostavi ponovnu vezu sa BTS-om. Za naredna uputstva, član poziva Berzu.
- (2) Član čija radna stanica nije udaljena od sjedišta Berze više od 25 km može upotrijebiti i radnu stanicu u prostorijama Berze.
- (3) Ako član smatra da veća udaljenost nije prepreka za upotrebu radnih stanica u prostorijama Berze, također je može upotrijebiti.

Član 165.

- (1) Kada član završi sa radom na stanici, mora se odjaviti iz BTS. Ako je član pri radu upotrebljavao rezervnu telefonsku liniju, mora berzi saopštiti da je prestao sa radom na stanici.

Prekid komunikacije sa BTS-om

Član 166.

- (1) Ako dođe do prekida komunikacije sa BTS-om, a član nema uspostavljen rezervni pristup BTS-u, član mora u najkraćem roku prijaviti Berzi prekid ili smetnje u komunikaciji i pri tom može tražiti zadržavanje svih svojih naloga u BTS-u.

Član 167.

- (1) Ako je ponovno priključenje na BTS bilo uspješno i Berza je na zahtjev člana privremeno zadržala izvršenje njegovih naloga, član ih može selektivno ponovo aktivirati.

Prekid trgovanja preko BTS-a

Član 168.

- (1) Trgovanje na Berzi se prekida za sve članove ukoliko $\frac{3}{4}$ aktivnih članova nema mogućnost učestvovanja u trgovini.

Član 169.

- (1) Ako dođe do ispada centralnog računara BTS-a, odnosno u slučaju drugih većih smetnji kad nije moguće obezbijediti odgovarajuće djelovanje BTS-a, elektronsko trgovanje za sve članove se prekida. O ponovnom uspostavljanju trgovanja berza ažurno obavještava članove pomoću radnih stanica, telefonskih linija ili telefaksa.

Mjere kod dužeg prekida poslovanja

Član 170.

- (1) Ako greška zbog koje je došlo do prekida elektronskog trgovanja nije otklonjena u roku od dva sata, Berza obavještava članove o eventualnom produženju vremena trgovanja ili o eventualnom prekidu trgovanja za taj dan. Članove kojima radne stanice ne djeluju, Berza obavještava putem telefonske linije ili telefaksa.
- (2) Ukoliko se trgovanje prekine za taj dan, Berza može odrediti alternativni dan za trgovanje o čemu obavještava članove putem telefonske linije ili telefaksa.

Javljanje grešaka i smetnji u BTS-u

Član 171.

- (1) U svrhu brzog preduzimanja mjera od strane Berze, sve tehničke greške i smetnje u BTS-u članovi su dužni Berzi saopštiti putem telefona. Opis smetnji i grešaka su dužni što prije dostaviti Berzi i u pismenom obliku.

juni 2006.

Nepravilno djelovanje BTS-a

Član 172.

- (1) Ako dođe do zaključenja berzanskog posla zbog nepravilnog djelovanja BTS-a, smatra se da berzanski posao nije bio zaključen. Berza u tom slučaju, bez odlaganja, o toj činjenici mora obavjestiti članove Berze čije je naloge BTS nepravilno povezo (ugovorne strane) i izvršiti raskid zaključenog posla. O toj činjenici obavještava Registar, Komisiju i ostale članove Berze.
- (2) Članovi Berze moraju, po odstranjenju raskinutog posla, uskladiti stanje naloga u BTS sa vlastitom evidencijom naloga.

4.6. OBRAČUN, PORAVNANJE I NAMIRENJE BERZANSKIH POSLOVA

Ispunjavanje obaveza

Član 173.

- (1) Namirenje po poslovima sa vrijednosnim papirima kojima se trguje na Berzi podrazumijeva ispunjenje sljedećih obaveza između stranaka po sklapanju transakcije:
  - Prijenos vlasništva nad vrijednosnim papirima koji su predmet transakcije na kupca,
  - Plaćanje ugovorene cijene prodavcu,
  - Plaćanje troškova transakcije.

Član 174.

- (1) Članovi koji su stranke u transakciji u cijelosti odgovaraju za sve obveze koje za njih proizlaze iz transakcije i svoju odgovornost ne mogu ograničiti ili isključiti.

Član 175.

- (1) Usluge poravnanja i namirenja obaveza nastalih na osnovu poslova sa vrijednosnim papirima, zaključenih na Berzi, vrši Registar i Banka depozitar, u skladu sa zakonom, propisima Komisije i pravilima i drugim opštima aktima Registra.

Načelo istovremenosti namirenja

Član 176.

- (1) Ispunjenje obaveze prijenosa vrijednosnih papira iz poslova zaključenih na Berzi, može se obaviti samo istovremeno sa plaćanjem cijene u KM za te vrijednosne papire.

Rok ispunjenja

Član 177.

- (1) Sve promptne berzanske poslove treba namiriti najkasnije u roku od tri (3) radna dana po zaključenju posla (T+3), u skladu sa pravilima i drugim opštim aktima Registra.
- (2) Berza ni u kojem slučaju ne odgovara za uspješnost postupka namirenja.

5. NEDOZVOLJENO PONAŠANJE ČLANOVA BERZE I BROKERA

Manipulacija tržišta

Član 178.

- (1) Manipulacija tržišta znači:
  - a) transakcije ili nalozi koji daju, ili postoji mogućnost da daju, pogrešne ili obmanjujuće signale o ponudi, potražnji ili cijeni vrijednosnih papira,

juni 2006.

- b) transakcije ili nalozi koji osiguravaju osobama ili grupama osoba koje rade zajedno, cijene vrijednosnih papira na abnormalnom ili vještačkom nivou,
- c) širenje informacija putem medija, uključujući i Internet ili bilo koji drugi postupci koji daju, ili mogu davati pogrešne ili obmanjujuće signale o vrijednosnom papiru, uključujući i širenje glasina i pogrešnih ili obmanjujućih novosti, kada osoba koja širi informacije zna ili bi trebala znati da su te informacije pogrešne i obmanjujuće.
- (2) Pod manipulacijom tržišta se posebno podrazumjevaju slijedeći derivati iz (1) a) do (1) c)
- (a) ponašanje osobe ili zajednički djelujuće grupe osoba koje ima za cilj osiguranja dominantne pozicije kod ponude ili potražnje za vrijednosnim papirom, koje za posljedicu ima, direktno ili indirektno fiksiranje kupovnih ili prodajnih kurseva ili stvaranje drugih nepoštenih uslova za trgovinu,
- (b) kupovina ili prodaja vrijednosnih papira pred zatvaranje tržišta koje ima za posljedicu obmanu investitora koji djeluju na osnovu cijena zatvaranja (marking the close),
- (c) korištenje mogućnosti i prilika povremenog ili redovnog pristupa tradicionalnim ili elektronskim medijima kroz izražavanje mišljenja o vrijednosnom papiru (ili indirektno o njegovom emitentu) ukoliko se prethodno pozicionirao kod datog vrijednosnog papira i na taj način profitira u krajnjem efektu od publikacije svoga mišljenja, a da prethodno nije objavio da kod datog papira postoji konflikt interesa.
- (d) bilo koja od slijedećih aktivnosti:
- unos naloga koji predstavljaju unaprijed dogovorone transakcije
  - kupovina dionica za treće lice sa namjerom i dogovorom da se naknadno izvrši prenos dionica na stvarnog kupca (parkiranje dionica)
  - istovremeno davanje naloga za kupovinu i prodaju dionica, te finansiranje kupovine od sredstava dobijenih od prodaje (freeriding).
  - ispostavljanje naloga kupovine i prodaje preko istog brokera, tako da u slučaju trgovanja nema stvarne promjene vlasništva
  - sukcesivna kupovina ili prodaja istog vrijednosnog papira sa ciljem stvaranja lažne slike u javnosti o aktivnosti vrijednosnog papira
- (3) Pod manipulacijom tržišta spadaju i ostale pojave koje u momentu nije moguće predvidjeti, ali koje ometaju fer trgovinu, efikasno formiranje cijena vrijednosnih papira i jednak pristup informacijama svim učesnicima na tržištu.

Zabrana manipulacije tržišta

Član 179.

- (1) Ni jedan član Berze ili broker ne smije inicirati ili obavljati aktivnosti koje su obuhvaćene definicijom manipulacije tržišta.
- (2) Zabranjeno je stimulirati formiranje grupa za nedozvoljeno uticanje na kurseve vrijednosnih papira, sudjelovati u takvim grupama, osiguravati im sredstva ili primati naloge od njih.

Druge zabrane

Član 180.

- (1) Nijedan član Berze ili SASE broker ne smije:
- kupiti ili stimulirati kupovinu bilo kojeg vrijednosnog papira koji kotira na berzanskom tržištu ili je uvršten u slobodno tržište, za svoj račun ili za račun brokera, člana zavisnog ili povezanog društva, zaposlenog kod člana Berze ili od njega zavisnog ili povezanog društva, a na osnovu povlaštene informacije
  - prodati ili stimulirati prodaju (kupovinu) bilo kojeg vrijednosnog papira koji kotira na berzanskom tržištu ili je uvršten u slobodno tržište, ako posjeduje informaciju o još

juni 2006.

- neizvršenom nalogu klijenta za prodaju (kupovinu) takvog vrijednosnog papira ako bi takav nalog mogao bitno uticati na cijenu tog vrijednosnog papira, a član, broker ili klijenti bi time pribavio imovinsku korist (front-running).
- zaključivati poslove na berzanskom ili slobodnom tržištu kada postoji osnovana sumnja da će to prouzrokovati štetu za druga lica
  - da djeluje štetno po druge sudionike u trgovini ili svojim djelovanjem narušava povjerenje u trgovinu vrijednosnim papirima
  - preporučivati kupovinu ili prodaju vrijednosnih papira čija je jedina svrha ostvarivanje provizije.
  - imati direktan ili indirektan materijalni interes kod klijenta, osim provizije
  - obavljati fiktivne poslove na Berzi
  - obmanjivati tržište na način da unose naloge klijenata za kupovinu ili prodaju vrijednosnih papira u BTS, iako prethodno nisu primili nalog klijenta za kupovinu ili prodaju vrijednosnih papira, odnosno ne smiju unositi vlastite fiktivne naloge,
  - potpisivati nalog ili drugu dokumentaciju u ime klijenta
  - deponirati i posuđivati lična sredstva brokera ili uposlenih na račun klijenta
  - klijentu garantovati dobit na osnovu investicije
  - direktno ili indirektno primiti ili prihvatiti dio dobiti ili gubitka koju klijent ostvari na osnovu investicije
  - na drugi način djelovati tako da se narušava fer trgovinu vrijednosnim papirima,
  - sredstvima javnog informisanja davati izjave, intervjuue i sl. u ime Berze bez pismenog odobrenja
  - druge radnje koje su zabranjene pozitivnim zakonskim propisima

Član 181.

- (1) Članovi berze i brokери moraju uočene nepravilnosti, pismenim putem saopštiti nadležnim organima Berze.

6. BERZANSKI NADZOR

Član 182.

- (1) Berza nadzire poslovanje vrijednosnim papirima na Berzi i u slučaju ustanovljenih kršenja, odnosno nepravilnosti, preduzima mjere u skladu sa svojim nadležnostima da bi obezbijedila nesmetano i pošteno trgovanje vrijednosnim papirima. Berza prati i nadzire poslovanje svojih članova preko posebnih nadzornih radnih stanica, te može u poslovnim prostorijama člana berze pregledati, nadzirati i izuzimati svu kopiranu dokumentaciju vezanu za poslove prometa.
- (2) Sektor za nadzor Berze redovno nadzire poslovanje na tržištu i u saradnji sa ostalim sektorima preduzima odgovarajuće mjere u slučaju sumnje za kršenje Pravila. Berza jednom godišnje vrši redovan nadzor brokerskih kuća – članova Berze. Vanredni nadzor se pokreće u specifičnim slučajevima, koji se otkriju u toku redovnog nadzora ili po pismenom zahtjevu drugog člana Berze ili drugih zainteresovanih strana.
- (3) Uprava ovlašćuje službenike berze koji su zaduženi za nadzor nad berzanskim trgovanjem za provođenje njihovih zadataka. Članovi berze i njihovi uposleni će se pridržavati uputstava službenika berze koji su zaduženi za berzanski nadzor.
- (4) Prema potrebi, Nadzorni odbor određuje proceduru i način nadzora posebnim pravilnikom i/ili uputstvom.
- (5) Član Berze mora Berzi dostaviti dokumentaciju u elektronskoj formi, u skladu sa Uputstvom Uprave Berze.

Član 183.

juni 2006.

- (1) U slučaju sumnje na kršenje Pravila, odnosno nepravilnosti pri berzanskom poslovanju od strane članova Berze ili SASE brokera, Berza sprovodi nadzor nad pretpostavljenim kršiocima, te preduzima mjere protiv kršilaca, u skladu sa svojim nadležnostima.
- (2) Nakon obavljenog nadzora, ovlašteni službenik Berze sačinjava Izvještaj o provedenom nadzoru i ukoliko rezultati nadzora upućuju na kršenje odredbi Pravila, Izvještaj se dostavlja nadležnom organu Berze na dalju nadležnost.
- (3) Član Berze ili broker protiv koga je pokrenut postupak nadzora pismeno se obavještava o tome uz navođenje razloga zbog kojih je postupak pokrenut.

Član 184.

- (1) Ako se u toku nadzora ustanovi da, s obzirom na kršenje, postoji sumnja o krivičnom djelu, odnosno o drugim povredama zakona ili da su u nepravilnost pri berzanskom poslovanju upletena lica koja nisu članovi berze ili brokeri, Berza mora o predmetu obavijestiti Komisiju za vrijednosne papire, odnosno drugi nadležni državni organ.
- (2) U slučaju iz prethodnog stava, Berza Komisiji za vrijednosne papire, odnosno drugim državnim organima, pruža svu tehničku, odnosno stručnu pomoć, koju u skladu sa svojim nadležnostima može pružiti.

Član 185.

- (1) O svojim nalazima, te usvojenim mjerama u vezi sa nadzorom berzanskog poslovanja, Berza izvještava Komisiju za vrijednosne papire.

Kršenje odredaba Pravila

Član 186.

- (1) Pod kršenjem Pravila Berze podrazumijevaju se radnje koje su učinjene od strane člana Berze, i to:
  - nepoštivanje odredbi zakona i podzakonskih akata koje regulišu trgovinu vrijednosnim papirima,
  - nepodmirivanje finansijskih obaveza prema Berzi koje proizilaze iz članstva i akata Berze ili pozitivnih propisa koji regulišu ovu oblast,
  - nepodmirivanje u roku finansijskih obaveza prema klijentima (nalogodavcima), i drugim članovima Berze,
  - nedostavljanje podataka koji se u skladu sa odredbama Zakona, podzakonskih akata i ovih Pravila redovo dostavljaju Berzi, ili su dostavljani podaci nepotpuni ili netačni,
  - vršenje radnji koje nisu u interesu poslovanja Berze i koje narušavaju ugled Berze,
  - davanje netačnih podataka ili izostavljanje činjenica prilikom podnošenja zahtjeva za sticanje statusa člana na Berzi,
  - nepostupanje u skladu sa zahtjevima u postupku nadzora od strane ovlaštenih lica Berze, i u skladu sa odredbama Pravila koja regulišu ovu oblast, ili na bilo koji dugi način ometaju i opstruiraju postupak nadzora poslovanja člana Berze,
  - davanje savjeta ili preporuka ili izdavanje i distribucija pisanih materijala ili korištenje medija tako da se šteti materijalnim interesima ili ugledu Berze ili nekog od njenih članova,
  - pokuša uticati na zaposlenike Berze ili članove organa Berze u cilju da za sebe pribavi povlašteni status u odnosu na druge članove Berze,
  - kršenje dobrih poslovnih običaja,
  - ne poštuje zabrane definisane u poglavlju 5. ovih Pravila,
  - kao i nepoštivanje odredbi Statuta, ostalih odredbi ovih Pravila i drugih akata Berze i ugovora zaključenih sa Berzom.
- (2) Član Berze odgovara za svaki prekršaj koji učini član uprave ili zaposleni kod člana Berze.

7. POSTUPAK PRED UPRAVOM/BERZANSKOM KOMISIJOM PROTIV

juni 2006.

ČLANOVA BERZE I BROKERA U SLUČAJU KRŠENJA ODREDBI PRAVILA Nadležnost Uprave

Član 187.

- (1) Uprava sprovodi postupak za utvrđivanje postojanja kršenja odredaba Pravila i utvrđivanja odgovornosti počinioca prekršaja, te prekršiocu Pravila može izreći privremenu mjeru (privremenog isključenja iz poslovanja) i izuzetno mjeru sključenja iz poslovanja iz stava 3. i 4. člana 74. Pravila Berze.

Nadležnost Berzanske Komisije

Član 188.

- (1) Berzanska Komisija sprovodi postupak za utvrđivanje postojanja kršenja odredaba Pravila i utvrđivanja odgovornosti počinioca prekršaja, te prekršiocu Pravila može izreći neku od mjera određenih u članu 199. ovih Pravila.

Član 189.

- (1) Berzanska Komisija ima predsjednika i dva člana koje imenuje Nadzorni odbor Berze.
- (2) Za člana Berzanske Komisije imenuje se po jedan predstavnik Nadzornog odbora i Uprave Berze te jedan predstavnik Samoregulirajuće organizacije profesionalnih posrednika u prometu vrijednosnih papira (SRO), na mandatni period u trajanju od četiri godine uz mogućnost ponovnog izbora.
- (3) Mandat članu Berzanske Komisije može prestati i pre isteka mandatnog perioda na koji je imenovan, u slijedecim slučajevima:
  - po opozivu od strane Nadzornog odbora;
  - prestankom nekog od uslova na osnovu koga je izabran;
  - kad podnese ostavku na članstvo u Berzanskoj Komisiji.

Postupak

Član 190.

- (1) Berzanska Komisija pokreće postupak na zahtjev Nadzornog odbora Berze, Uprave Berze, zaposlenika ovlaštenog za nadzor ili člana Berze (u daljem tekstu: podnosilac zahtjeva).
- (2) Berzanska Komisija pokreće postupak po službenoj dužnosti kad utvrdi ili sazna da, s obzirom na postojeće činjenično stanje u postupku koji se već pred njom vodi, treba pokrenuti postupak prema drugom članu Berze, odnosno drugom brokeru člana Berze.

Zastara

Član 191.

- (1) Postupak pred Berzanskom Komisijom zbog kršenja odredbi Pravila, odnosno akata donesenih po njihovom osnovu, nije više dozvoljen kada prođe jedna (1) godine od dana saznanja za radnju kršenja odredbi Pravila. Zastara prekida svaku mjeru Berzanske Komisije usmjerenu protiv počinioca kršenja.
- (2) Po svakom prekidu postupka, zastara počinje iznova. U svakom slučaju, predmet zastarijeva kada prođu dvije (2) godine od dana kada je radnja kršenja Pravila učinjena.

Sjednica

Član 192.

- (1) Berzanska Komisija, o pitanjima iz svog djelokruga rada odlučuje na sjednicama. Sjednice Berzanske Komisije saziva predsjednik.
- (2) Kvorum za održavanje sjednice je prisustvo svih članova Berzanske Komisije.
- (3) Berzanska Komisija odlučuje većinom glasova.

juni 2006.

Član 193.

- (1) Član Berze, odnosno broker protiv kojeg je otvoren postupak, poštom/faxom se obavještava o danu i satu sjednice, o prirodi kršenja za koje se tereti. O danu i satu sjednice se obavještava i predlagач postupka, koji ima pravo da prisustvuje sjednici.
- (2) Članu Berze, odnosno brokeru treba prije sjednice Berzanske Komisije ostaviti dovoljno vremena da se za nju pripremi, najmanje osam (8) dana prije dana određenog za održavanje sjednice. Ukoliko član Berze, odnosno broker na namjerava učestvovati na sjednici, može najkasnije do početka sjednice dostaviti Berzi svoju pismenu odbranu.

Član 194.

- (1) Podnosilac zahtjeva, odnosno član Uprave/Bertzanske Komisije, na početku sjednice iznosi razloge za pokretanje postupka, a zatim se Sase brokeru ili članu Berze protiv kojeg je pokrenut postupak, odnosno njegovom zastupniku, mora dati mogućnost da iznese svoje viđenje okolnosti predmeta postupka i dostavi Berzanskoj Komisije sve dodatne dokaze, dokumentaciju i informacije koje mogu uticati na utvrđivanje činjeničnog stanja.
- (2) Ukoliko član Berze ili broker, uprkos blagovremenom pozivu, ne prisustvuju na sjednici, Berzanska Komisija na sjednici razmatra kršenje odredbi Pravila u njihovoj odsutnosti.

Zapisnik

Član 195.

- (1) O raspravi se piše zapisnik. U zapisnik se upisuje sve što je značajno za usvajanje rješenja o stvari koja je predmet rasprave.
- (2) Umjesto neposrednog zapisivanja, zapisnik se može izraditi pomoću uređaja za tonsko snimanje. U tom slučaju, član Berze, odnosno broker može staviti primjedbe na zapisnik u roku od tri (3) dana po prijemu zapisnika.
- (3) Zapisnik potpisuju predsjednik Berzanske Komisije, član Berze, odnosno broker protiv kojih se vodi postupak i zapisničar.
- (4) Materijal sjednice Berzanske Komisije, predstavlja sva raspoloživa dokumentacija Berze, kao i dokumentacija prikupljena tokom prethodnog postupka nadzora.

Vrste rješenja

Član 196.

- (1) Kada Berzanska Komisija zaključi da je stvar dovoljno razjašnjena, zaključuje dokazni postupak i izdaje rješenje.
- (2) Berzanska Komisija izdaje rješenje kojim postupak obustavlja ili rješenje kojim berzanskog člana ili brokera proglašava odgovornim za kršenje, te mu izriče jednu od mjera.
- (3) Ako je u toku postupak zbog više kršenja, u rješenju se navodi za koja kršenja se postupak obustavlja i za koja kršenja se član Berze ili Sase broker proglašava odgovornim, te mu se izriče mjera.

Izdavanje rješenja

Član 197.

- (2) Rješenje Berzanske Komisije se izdaje pismeno, te se dostavlja članu Berze, odnosno brokeru, ili njegovom zastupniku u roku od osam (8) dana od dana kada je postupak okončan.
- (3) Rješenje mora sadržavati ime i prezime Sase brokera ili uposlenog, odnosno naziv berzanskog člana, te ime i prezime njihovih zastupnika, opis kršenja, datum sjednice,

juni 2006.

kvalifikaciju ustanovljenog kršenja, vrstu mjere, odluku o troškovima, pouku o pravnom lijeku, datum rješenja, te potpis predsjednika Berzanske Komisije.

Obustavljanje postupka

Član 198.

- (1) Rješenje kojim se postupak obustavlja se izdaje:
- ako djelo kojim se tereti berzanski član ili broker ne predstavlja kršenje Pravila, Uputstava i ostalih akata Berze,
  - ako je postupak pred Berzanskom Komisijom zastario,
  - ako nije dokazano da je kršenje učinio Sase broker ili član Berze,
  - ako postoje okolnosti koje isključuju odgovornost kršioca.

Mjere za kršenje Pravila i Uputstava

Član 199.

- (1) Kao mjeru za kršenje Pravila i Uputstava donesenih na osnovu Pravila, Berzanska Komisija, članu Berze, odnosno brokeru može izreći jednu od slijedećih mjera:
- opomenu,
  - opomenu sa objavom u okviru članova Berze,
  - javnu opomenu,
  - novčanu kaznu u visini do najviše 50.000,00 KM, s obzirom na težinu kršenja, koja se uplaćuje u Fond rezervi pri Berzi.
  - isključenje iz berzanskog poslovanja za određeno vrijeme ili trajno, te isključenju iz članstva.
- (2) Kao samostalne mjere, opomena, opomena sa objavom u okviru članova i javna opomena se izriči samo prvi put, druga i svaka iduća opomena, opomena sa objavom u okviru članova i javna opomena se izriču samo kumulativno sa novčanom kaznom.
- (3) Novčana kazna i isključenje iz berzanskog poslovanja na određeno vrijeme ili trajno mogu se izreći uslovno na rok najviše od dvije godine. U takvom slučaju izvršenje izrečene mjere može se usloviti ponovnim kršenjem Pravila od strane člana u navedenom periodu.

Određivanje vrste i visine mjere koja se izriče

Član 200.

- (2) Prilikom određivanja vrste mjere koju će izreći članu koji je prekršio odredbe Pravila, kao i prilikom određivanja iznosa novčane kazne, Berzanska Komisija će uzeti u obzir sve okolnosti vezane za kršenje odredaba Pravila, kao i eventualna ranija kršenja odredaba akata Berze od strane člana.
- (3) Težinu kršenja odredaba Pravila, Berzanska Komisija će ocijeniti uzimajući u obzir intezitet narušavanja interesa nalogodavca (klijenta) i/ili integriteta tržišta vrijednosnih papira, drugih članova i same Berze.

Troškovi postupka

Član 201.

- (1) Član Berze kome je izrečena mjera, dužan je platiti paušal troškova postupka, u skladu sa važećom tarifom Berze.
- (2) Član Berze je također dužan platiti i troškove koji su nastali u postupku protiv ovlaštenog brokera, ako mu je Uprava/Berzanska Komisija izrekla mjeru.

Prigovor

juni 2006.

Član 202.

- (1) Protiv rješenja Berzanske Komisije, moguće je podnijeti prigovor Komisiji za vrijednosne papire u roku od osam (8) dana od uručenja rješenja. Podneseni prigovor spriječava izvršenje rješenja.

Izvršenje izrečenih mjera

Član 203.

- (1) Izrečene mjere se izvršavaju na slijedeći način:
  - opomena – uručenjem rješenja kršiocu,
  - opomena sa objavom u okviru članova Berze - dostavljanjem obavještenja članovima na odgovarajući način,
  - javna opomena – objavom u domaćem dnevnom listu koji izlazi na teritoriji Federacije Bosne i Hercegovine, a koji određuje Nadzorni odbor, te na web stranicama Berze,
  - novčana kazna – plaćanjem u roku od osam (8) dana po pravosnažnosti rješenja, odnosno prinudnim izvršenjem,
  - privremeno ili trajno isključenje iz berzanskog poslovanja – spriječavanjem poslovanja na Berzi.
- (2) Ukoliko je izrečena neka od slijedećih mjera; javna opomena, novčana kazna i privremeno isključenje ili isključenje iz berzanskog poslovanja, Berza obavještava javnost.

8. RJEŠAVANJE SPOROVA PRED BERZANSKOM ARBITRAŽOM

Opšte odredbe

Član 204.

- (1) Pri Berzi djeluje stalna i nezavisna arbitraža. Naziv arbitraže je: Stalna arbitraža Sarajevske berze - burze d.d, Sarajevo. Sjedište arbitraže je u prostorijama Berze.

Član 205.

- (1) Pravila arbitraže se primjenjuju kao obavezna procesna pravila pri rješavanju svih sporova, odnosno nesuglasica među strankama, zajedno sa pravilima ZPP kad god je za rješavanje spornih odnosa nadležna arbitraža.

Nadležnost arbitraže

Član 206.

- (1) Berzanska arbitraža je nadležna za rješavanje sporova u vezi sa poslovima sa vrijednosnim papirima.

Sastav arbitraže

Član 207.

- (1) Arbitre berzanske arbitraže na prijedlog Uprave imenuje Nadzorni odbor Berze. Za arbitra može biti imenovano fizičko lice koje se kao stručnjak iskazalo u dostignućima i radu u području prava, ekonomije ili finansija.
- (2) Mandat arbitara traje četiri (4) godine.

Razrješenje arbitra

Član 208.

- (1) Pojedini arbitar može biti razrješen prije isteka mandata:
  - na svoj zahtjev,
  - ako je pravosnažno osuđen za povrede zakonskih propisa na kaznu zatvora,

juni 2006.

- ako postane poslovno neposoban,
  - ako tako određuje zakon.
- (2) Mjeru razrješenja iz zadnje dvije alineje prethodnog stava izriče Uprava i ima učinak kao privremena suspenzija arbitra do potvrde od strane Nadzornog odbora.

Odlučivanje

Član 209.

- (1) Arbitri odlučuju u vijeću od tri arbitra. Ako se stranke o tome posebno dogovore, o sporu može odlučiti arbitar pojedinac.

Predsjednik vijeća

Član 210.

- (1) Za predsjednika vijeća može biti imenovan arbitar iz liste arbitara koji ima položen pravosudni ispit.

Organi arbitraže

Član 211.

- (1) Arbitraža ima predsjednika arbitraže kojeg arbitri biraju između sebe.
- (2) Predsjednik arbitraže predstavlja, zastupa i potpisuje arbitražu u odnosu prema trećim pravnim i fizičkim licima, te državnim i pravosudnim organima.
- (3) Predsjednik arbitraže ima dva zamjenika koje imenuje samostalno.
- (4) Najstariji nespriječeni zamjenik predsjednika arbitraže ima sve nadležnosti predsjednika ako je ovaj sprečen, privremeno radno nesposoban, ako se radi o suprotnosti interesa ili isključujućim razlozima na strani predsjednika arbitraže.
- (5) Ako je zamjenik iz prethodnog stava ovog člana spriječen, nadležnosti predsjednika arbitraže prelaze na preostalog zamjenika.

Član 212.

- (1) Arbitraža ima sekretara koji se brine o nesmetanom i tekućem radu vijeća arbitraže, te pomaže predsjedniku arbitraže i predsjednicima vijeća u konkretnim predmetima.
- (2) Sekretar potpisuje arbitražu u slučajevima kada za potpisivanje predmeta arbitraže nije nadležan predsjednik arbitraže, u administrativnim i drugim sličnim predmetima manjeg značaja.
- (3) Za sekretara arbitraže može biti imenovan službenik Berze. Imenovanje vrši Nadzorni odbor Berze na prijedlog Uprave.

Postupak pred arbitražom

Član 213.

- (1) Ako Pravila ne regulišu određeno pojedino pitanje, primjenjuju se odredbe ZPP-a.

Član 214.

- (1) Postupak pred arbitražom je kontradiktoran i u principu se odvija na nejavnoj raspravi.

Član 215.

- (1) Rad arbitraže je do izdavanja završne odredbe povjerljivog značaja, što je dužan poštovati svako ko u njoj bilo kako sudjeluje.

Početak postupka

juni 2006.

Član 216.

- (1) Postupak pred arbitražom započinje tužbom.
- (2) Početkom postupka pred arbitražom se smatra dan kad arbitraža primi tužbu.

Sadržaj tužbe

Član 217.

- (1) Tužba mora, pored obaveznih i fakultativnih komponenata po ZPP, sadržavati i pismeni ugovor stranaka o arbitraži, te ime arbitra iz liste arbitara kojeg stranka imenuje u vijeće.

Odgovor na tužbu

Član 218.

- (1) Po prijemu potpune tužbe, sekretar arbitraže dostavlja tužbu zajedno sa priložima tuženom, kako bi tuženi mogao odgovoriti.

Član 219.

- (1) Tuženi može u roku od petnaest (15) dana od prijema tužbe dati odgovor na tužbu.
- (2) Odgovor na tužbu mora sadržavati suštinske podatke koji omogućavaju brzo i potpuno rješenje spora.
- (3) Tužena stranka u odgovoru na tužbu ujedno imenuje arbitra iz liste arbitara, odnosno u roku iz prvog stava ovog člana stavlja prigovor nadležnosti arbitraže.
- (4) Sekretar arbitraže dostavlja odgovor na tužbu s priložima tužitelju, a prigovor nadležnosti i predsjedniku arbitraže.

Protivtužba

Član 220.

- (1) Protivtužbu tuženi može podnijeti, ujedno sa odgovorom na tužbu, u roku iz prethodnog člana, pod uslovima koje određuje ZPP.
- (2) Sekretar u tom slučaju postupa kao da je podnesena tužba.
- (3) Tuženi po protivtužbi ima prava tuženog iz prethodnog člana Pravila.

Nepostojanje dogovora o arbitraži

Član 221.

- (1) Ako među strankama na prvi pogled (prima facie) ne postoji nikakav dogovor o nadležnosti arbitraže, predsjednik arbitraže o tome preko sekretara obavještava tužitelja.
- (2) Ako predsjednik arbitraže ustanovi da na prvi pogled dogovor o arbitraži postoji, o tome obavještava stranke, te se postupak nastavlja.
- (3) U nastavku postupka, o postojanju ili nepostojanju dogovora o nadležnosti, kao o prethodnom pitanju, odlučuje vijeće.
- (4) Odluka vijeća je konačna.

Efekti dogovora o arbitraži

Član 222.

- (1) Ako su se stranke pismenim ugovorom o arbitraži dogovorile za nadležnost arbitraže, smatra se da su time pristale na primjenu odredaba Pravila.

Član 223.

juni 2006.

- (1) Neaktivnost, odnosno ćutanje tužene stranke nije prepreka da se postupak pred arbitražom ne zapoćne i završi, pod uslovom da je dogovor o arbitraži validan.

Ćlan 224.

- (1) Prigovor ništavosti, nepostojanja ili nepunovažnosti ugovora u kome je sadržan dogovor o arbitraži nije prepreka da o postojanju ili nepostojanju dogovora o arbitraži ne odlući vijeće.

Postupak imenovanja vijeća

Ćlan 225.

- (1) Svaka stranka je dužna u tužbi, odnosno u odgovoru na tužbu, u spornoj stvari imenovati arbitra iz liste arbitara.
- (2) Ako jedna od stranaka ne imenuje arbitra, za nju ga imenuje predsjednik arbitraže.
- (3) Predsjednika vijeća imenuju dva izabrana arbitra. Ako se arbitri ne mogu dogovoriti u roku koji im postavi predsjednik arbitraže, tada predsjednika vijeća imenuje predsjednik berzanske arbitraže.

Ćlan 226.

- (1) Svaki arbitar koji je imenovan u vijeće je prilikom usvajanja odluka i odlučivanja u spornoj stvari nezavisan.
- (2) Svaki arbitar mora od obavještenja o imenovanju do kraja postupka pred arbitražom paziti na ćinjenice i okolnosti koje bi mogle uticati na njegovu nepristrasnost.
- (3) O svakoj okolnosti, odnosno ćinjenici koja može uticati na nepristrasnost odlučivanja, arbitar mora odmah obavijestiti sekretara arbitraže, a ovaj stranke postupka, da bi u postavljenom roku mogle dostaviti eventualne primjedbe.

Iskljućenje arbitra

Ćlan 227.

- (1) Zahtjev za iskljućenje arbitra stranka mora, uz objašnjenje, dostaviti sekretaru arbitraže i to u roku od petnaest (15) dana od dana kada je saznala za imenovanje arbitra, odnosno najkasnije u roku od petnaest (15) dana od trenutka kad sazna za okolnosti ili ćinjenice na koje oslanja svoj zahtjev.
- (2) Ako stranka prekrši rokove iz prethodnog stava, zahtjev za iskljućenje arbitra se odbacuje, a inaće se dostavlja predsjedniku arbitraže koji o zahtjevu odlučuje.
- (3) O zahtjevu za iskljućenje arbitra, odnosno u slućaju iz drugog stava prethodnog ćlana odlučuje predsjednik arbitraže, osim ako se zahtjev za iskljućenje, odnosno ćinjenice i okolnosti iz drugog stava prethodnog ćlana odnose na predsjednika arbitraže, kada o tome odlučuju zamjenici predsjednika arbitraže.
- (4) Odluka predsjednika arbitraže ili njegovih zamjenika u slućaju iz prethodnog stava je konaćna.

Ćlan 228.

- (1) Odluka iz prethodnog ćlana Pravila se u obliku rješjenja dostavlja strankama, te arbitru na kojeg se rješjenje odnosi. Rješjenu nije potrebno obrazloženje.

Posredovni postupak

Ćlan 229.

- (1) Posredovanje je poželjni oblik rješavanja sporova.
- (2) Svaki spor iz nadležnosti arbitraže se može predati u posredovanje posredniku pojedincu.

Ćlan 230.

juni 2006.

- (1) Posredovni postupak započinje i okončava se pred arbitražom na prijedlog stranke, bez obzira na postojanje ili važenje dogovora o arbitraži, ako se suprotna stranka sa takvim postupkom slaže.

Prijedlog za početak posredovnog postupka

Član 231.

- (1) Prijedlog za početak posredovnog postupka, u obliku zahtjeva za posredovanje, podnosi stranka koja želi posredovanje pred arbitražom. U njemu na koncizan način opisuje sve značajne činjenice i okolnosti spora, te svrhu zahtjeva za posredovanje.
- (2) Zahtjevu za posredovanje je stranka dužna priložiti dokaz o uplati iznosa koji predstavlja predušlov za početak postupka posredovanja, u skladu sa tarifom arbitraže.

Član 232.

- (1) Po prijemu zahtjeva iz prethodnog člana, sekretar arbitraže poziva suprotnu stranku da se o zahtjevu izjasni u roku od petnaest (15) dana.
- (2) Ako se suprotna stranka posredovnom postupku protivi, odnosno ako se u postavljenom roku o zahtjevu ne izjasni, smatra se da posredovni postupak nije uspio, te o tome sekretar arbitraže obavještava stranku koja je podnijela zahtjev za posredovanje.

Imenovanje posrednika

Član 233.

- (1) Ako se suprotna stranka sa postupkom posredovanja slaže i stranke sporazumno ne predlažu drugačije, predsjednik arbitraže, iz liste arbitara imenuje posrednika

Zadaci posrednika

Član 234.

- (1) Posrednik poziva stranke da u određenom roku postave svoje navode, tvrđenja i dokaze.
- (2) Posrednik vodi cjelokupan postupak po sopstvenoj procjeni, uvažavajući načela nepristrasnosti, jednakosti, pravednosti i povjerljivosti.

Završetak posredovanja

Član 235.

- (1) Postupak posredovanja je završen kad posrednik ustanovi da je stanje stvari u dovoljnoj mjeri razjašnjeno, nakon čega sastavlja pismeni prijedlog poravnanja i poziva stranke da ga potpišu zajedno sa njim.
- (2) Stranke mogu tražiti da se poravnanje formuliše u obliku odluke arbitraže.

Član 236.

- (1) Posredovni postupak se okončava:
  - kada stranke potpišu poravnanje, odnosno kad se objavi odluka arbitraže,
  - kada posrednik pismeno saopšti predsjedniku arbitraže da postupak posredovanja nije uspio,
  - kada bilo koja od stranaka u postupku obavijesti posrednika da ne želi nastaviti postupak.

Priroda posredovnog postupka

Član 237.

- (1) Posredovni postupak je povjerljivog značaja, što je dužan poštovati svako ko u njemu bilo kako sudjeluje.

juni 2006.

- (2) Ako se stranke ne uspiju poravnati, smatra se da posredovni postupak nije uspio. Izjave stranaka koje su date u neuspjelom posredovnom postupku, u istoj stvari, među istim strankama, za eventualni postupak pred arbitražom smatraju se nepostojećim, osim ako se stranke ne dogovore drugačije.
- (3) Posrednik ne može nastupiti kao arbitar, zastupnik, savjetnik, punomoćnik, svjedok, vještak ili drugačije, u sudskom, upravnom ili arbitražnom postupku u sporu koji se odnosi na spor koji je bio predmet postupka poravnanja, osim ako se stranke ne dogovore drugačije.

Plaćanje avansa -Troškovi postupka, tarifa

Član 238.

- (1) Preduslov za početak posredovnog postupka je potpuno plaćanje avansa.
- (2) Sekretar arbitraže, na osnovu predatih zahtjeva određuje iznos avansa koji će pokrivati troškove postupka pred arbitražom, u skladu sa tarifom berze.
- (3) Avans može platiti samo jedna stranka, pri čemu se uplaćeni iznos smatra troškovima postupka i uključuje se u definitivnu podjele troškova postupka među strankama.
- (4) Sekretar arbitraže može uslovljavati odvijanje, odnosno nastavljanje postupka plaćanjem cjelokupnog ili djelimičnog avansa arbitraži.
- (5) Avans plaćaju stranke, u pravilu u jednakim dijelovima, što nije prepreka da svaka stranka može platiti cjelokupan avans koji odredi sekretar, ako suprotna stranka ne plati svoj dio. Tako plaćeni avans se smatra troškovima postupka, te se po opštim načelima uspjeha, odnosno krivnje po svršetku postupka, obračunava strankama postupka pred arbitražom.
- (6) Ako avans nije plaćen u roku od petnaest (15) dana od poziva stranke od strane sekretara na plaćanje, tužba, odnosno protivtužba se smatra povučenom.

Član 239.

- (1) Troškovima postupka pred arbitražom se smatraju i honorari arbitara, administrativni troškovi arbitraže, troškovi i vještačenja vještaka, svjedoka, stranaka postupka, te plaćanje njihovih punomoćnika.
- (2) O troškovima postupka odlučuje, zajedno sa odlukom o glavnoj stvari, vijeće koje određuje i koja stranka snosi, odnosno u kakvoj razmjeri stranke snose troškove postupka.

Donošenje odluke

Član 240.

- (1) Odluka arbitraže se smatra donesenom kada je potpišu svi članovi vijeća.

Član 241.

- (1) Rok za donošenje odluke iznosi trideset (30) dana po završenoj glavnoj raspravi.

Uručenje odluke strankama

Član 242.

- (1) Nakon donošenja odluke, sekretar arbitraže je dostavlja strankama. Sekretar može uslovljavati uručenje odluke time da stranka prije uručenja mora podmiriti njoj pripadajuće troškove postupka u iznosu određenom u završnoj odluci.

Član 243.

- (1) Stranke u postupku pred arbitražom se obavezuju da će konačnu odluku arbitraže uvažavati te je izvršiti. Na odluku arbitraže ne može se uložiti žalba, osim pobijajuće tužbe pred sudom, u slučajevima koje određuje ZPP.

juni 2006.

9. PRELAZNE I ZAVRŠNE ODREDBE

Član 244.

- (1) Sve što nije definisano ovim Pravilima, a prilikom primjene Pravila se ukaže potreba za to, Berza može definisati posebnim aktom.

Odgovornost Berze

Član 245.

- (1) Berza ne odgovara za bilo kakvu direktnu ili indirektnu štetu i/ili izmaklu dobit nastalu kao posljedica korištenja sistema trgovanja ili je posljedica greške u funkcioniranju sistema ili neispravnog funkcionisanja opreme odnosno zbog drugih razloga na koje Berza nije mogla uticati (nestanak električne energije, prekid u komunikacijama i sl.). Članovi imaju obavezu provjeravati tačnost i potpunost trgovinskih informacija koje dostavlja Berza.
- (2) Koristeći BTS sudionici pristaju na sve obaveze i odgovornosti koje proizilaze iz korištenja tog sistema.

Član 246.

- (1) Pravila i njihove izmjene i dopune priprema Uprava Berze, potvrđuje Nadzorni odbor, a usvaja Skupština Berze.
- (2) Izmjene i dopune Pravila i opštih akata koji proizilaze iz Pravila će se vršiti i na zahtjev Komisije, radi usklađivanja sa zakonom i propisima Komisije.
- (3) Pravila i njihove izmjene i dopune odobrava Komisija, a stupaju na snagu petnaest (15) dana nakon donošenje rješenje Komisije kojim se predmetni akt odobrava.

Član 247.

- (1) Stupanjem na snagu ovih Pravila prestaje primjena dosadašnjih odredbi Pravila kojima su bila uređena pitanja iz ove oblasti.

Prof. dr. Muris Čičić
Predsjedavajući Skupštine